

ANUL III ● NR. 44 (145) ● 6-12 noiembrie 1992 ● 16 PAGINI ● 35 LEI

PREMIERUL VA FI ȘEFUL UNUI GUVERN DE GESTIONARE A IERNII
- interviu cu ADRIAN NĂSTASE -

pag. 6-7

CAIUS DRAGOMIR

Dincolo de cuvinte

pag. 12

PAVEL CÂMPEANU

WANTED: un prim-ministru, un guvern

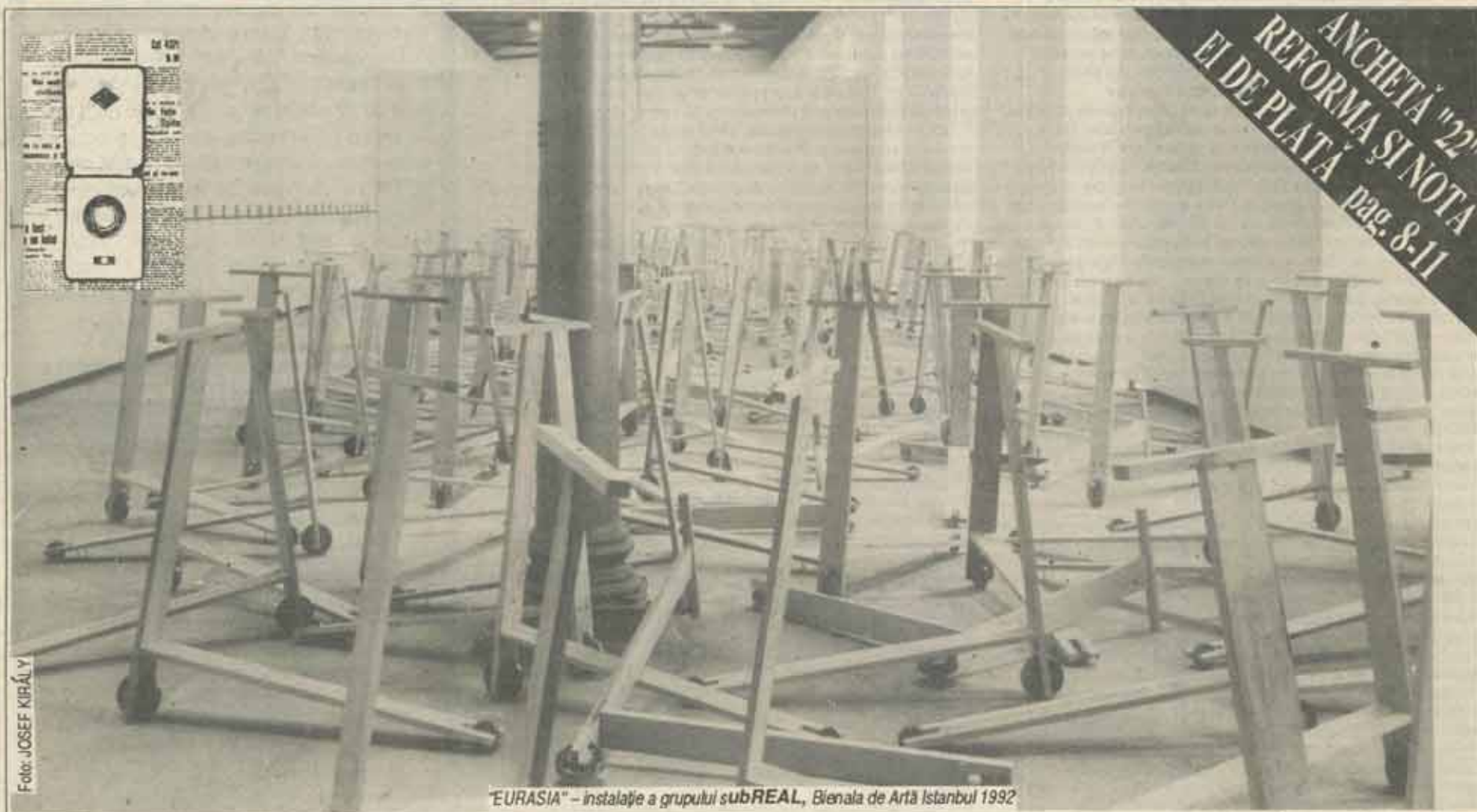
SONDAJ DE OPINIE

pag. 13

BALANȚA

● LUCIAN PINTILIE ● GABRIEL LIICEANU ● ANDREI PLEȘU ●

despre premiera filmului la București pag. 14-15

"EURASIA" - instalație a grupului subREAL, Bienala de Artă Istanbul 1992

GABRIEL ANDREESCU

MIZA SĂRĂCIEI

Paradoxuri ale momentului: Gh. Funar se ocupă de interesele naționale, iar Ilie Verdeț de problemele săracilor. Dar tot atât de puțin cât se gîndesc la viitorul țării promotorii naționalismului, tot atât sînt sărăcia și săracii în mintea celor ce și-au făcut, în acest sens, platforme. Pentru oamenii politici și pentru mass-media, "vedetele" sînt privatizarea, extremismul, conflictul dintre conservatori și reformatori, alianțele civice și mezialianțele de partid. Se pare că problemele sărăciei "nu se poartă" - decît atunci cînd ajung spectacol, pentru pagina ziarelor sau ca subiect electoral. Unde mai pui că o infatuată etichetare "de stînga" (etichetele fac jocurile) se aplică celor ce ajung totuși să pună problema categoriilor de defavorizați. Defavorizații formează grupuri din ce în ce mai individualizate, cu probleme din ce în ce mai specifice. Drama umană are astăzi diversitate și ar fi fost în măsură,

într-un cadru firesc, să atingă sensibilitățile. În Piața Amzei, o doamnă în vîrstă, îngrijită, se chinuie să convingă, cu un aer intimidat, pe un cioban, să mai adauge cîteva grame la jumătatea de kilogram de brînză, în jurul căreia se preumblase mult, înainte de a se îndura s-o cumpere. În Piața Sudului descoperi țărani veniți din Moldova să-și vîndă produsele, dormind pe mesele de piatră, în nopțile acestea umede și friguroase. Pe Calea Victoriei, un tînăr cere o bucată de piine: de data asta nu este un simulant, arată epuizat. Nu sînt chiar dezmoșteniții sorții, bolnavii care mor cu zile din lipsa unor medicamente banale, sau îmbolnăviții de SIDA datorită serviciului medical mizerabil, copiii străzii, cerșetorii schilozi. Este zona din imediata apropiere a ceea ce la noi reprezintă clasa de mijloc: salariații avînd un venit stabil, pentru o perioadă nedefinită, înzestrați cu o locuință personală. Relativ suficient pentru hrana (modestă) a familiei, pentru educația copiilor. Cine cade din clasa de mijloc - prin șomaj, prin boală - ajunge imediat între cei ce se zbat pentru supraviețuire. De aici conservatorismul frustrant al oamenilor (al alegătorilor), care au de ce să arate temeri în fața unei reforme stresante pentru echilibrul lor economic atât de fragil. Dar dacă (pseudo)clasa noastră de mijloc este împinsă spre conservatorism, pe cine să mizezi pentru dinamizarea vieții economice? Pe această zonă motivată de lupta pentru supraviețuire? Categoriile de marginalizați se mișcă după alte reguli decît cele care permit construcția socială: se află între o irecuperabilă epuizare și tendința spre delincvență, spre agresivitate.

Contrare recunoașterii instituțiilor, a proiectului democratic. De aceea, chiar dacă nu vom avea în minte aspectele etice, problema sărăciei constituie un subiect central al programelor de reconstrucție, deci și al programelor (și responsabilității) politice. Sînt chestiuni care par să nu existe pentru cei interesați numai de mecanica strictă a puterii. Dar și C.D.R., refuzînd guvernul Mihai Botez, a mizat, la rîndul ei, pe efectele politice ale mizeriei și disperării. În fond, nu puteau exista temeri cu privire la pragmatismul pro-reformator al fostului director al Centrului de metodologie de studii asupra viitorului și dezvoltării. În ceea ce privește personalitatea politică a lui M.B., cine este în măsură să se compare cu el ca s-o conteste? (Reținerea sa de a se exprima asupra vinovăției echipelor care au condus România în acești ultimi ani este reală, dar și condiția compromisului propus de I. Iliescu.) Odată cu nu-ul opoziției, jocul politic s-a terminat: preluarea de către F.D.S.N. a președinției celor două Camere a demonstrat, și celor ce preferau să se iluzioneze, că nu-ul a fost o opțiune pentru marginalizare. A rămas în continuare doar jocul sărăciei. După cum știm, săracul este păgubos. Dacă totuși vom ieși mai repede din marasmul datorat incapacității elitei noastre politice de a gîndi în termeni moderni (care sînt termenii prosperității), asta nu se va datora mulțimii flămînzite, deziluzionate și iritate, ci excepțiilor vitale care mai rezistă în inima acestei societăți.

În numărul viitor:

- Alegeri '92 în Statele Unite
- MONICA LOVINESCU - recenzie la volumul *Gardă inversă* de PAUL GOMA
- ADRIAN MARINO - "Dosarul CONSTANTIN NOICA" (V)

Către redacția revistei "22"

Stimate domnule Theodor Stolojan,

Serile trecute, în fața întregii prese românești și a camerelor de televiziune, la capătul expozeului-bilanț al anului în care v-ați aflat la cirna țării, ați fost aplaudat de asistență. (...) Nu știu cîți prim-miniștri aflați astăzi în funcție s-ar putea lăuda cu o asemenea performanță. Și, culmea, culegeați aplauze la scenă deschisă după ce un an întreg nu ați pronunțat un singur cuvînt drag urechilor noastre, ci numai avertismente și dojeni aspre. Și nu este rău să remarcăm cine sînt cei care v-au aplaudat: tocmai cei care 24 de ore din 24 stau la pîndă pentru a descoperi și cele mai mici incercări de neconcordanțe sau simple neajunsuri - zăniștii. Vă aplaud și eu, d-le Stolojan, și din toată inima, deși mă aflu printre cei care atunci cînd faceți enumerarea componentelor societății noastre actuale ne aflăm mai la urmă, printre cei mai puțin favorizați, "pensionarii". Vă aplaud în ciuda cifrelor nespectaculoase care ne sînt hărăzite nouă. Și asta pentru că pot să văd și cu ochiul liber că după un an în care au intervenit atîtea șocuri în economie, precum reducerea subvențiilor la unele produse, liberalizarea cursului valutar, contratimpul aplicării legii fondului funciar și, nu în ultimul rînd, seceta, totuși pot să cumpăr un kilogram de cartofi la prețul pe care l-am plătit și anul trecut pe același kilogram de cartofi din import. Nu este chiar o minune, dar menținerea acestui preț înseamnă, cel puțin pentru mine, lichidarea unui început de stabilitate, care poate reprezenta totuși un punct de sprijin. Cum de altfel eu nu cred în minuni, cum nu credeți nici dvs., în schimb, tot ca și dvs., eu cred în lucrul bine făcut. Și, în această ordine de idei, socotesc că în acest an s-a făcut ceea ce trebuia să fie făcut. Că binele e încă departo este o realitate. Dar cum nici Dumnezeu nu a făcut totul dintr-o dată, să socotim un cîștig măcar acest început. Nu știu cîți dintre cei care umplu astăzi piețele, pe lângă faptul că 80 lei/kg. de cartofi este un preț destul de ridicat, au observat că este și aceeași sumă plătită cu un an în urmă pe același produs. M-aș mira! Această mirare mi-o întărește și constatarea că foarte mulți dintre semenii mei încă nu au înțeles că decembrie '89 le-a dat dreptul să spună în gura mare ceea ce înainte nu ar fi îndrăznit să spună nici în șoaptă și cu pema pusă peste telefon.

Sper că ați observat că m-am adresat dvs. simplu, cu domnule Theodor Stolojan, și nu cu domnule prim-ministru Theodor Stolojan. Vă socotesc mai întîi "domn" și abia după aceea, și cu totul înțimplător, "prim-ministru". Spun înțimplător, pentru că nu ați fost ales de nici unul dintre noi. Slavă Domnului că a fost așa, pentru că nu știu ce s-ar fi întimplat dacă asupra acestei alegeri ar fi trebuit să se pronunțe electoratul. Am sub ochi un exemplu dureros. Și aici ajung la un reproș pe care îndrăznesc să vi-l fac. De ce nu ați prezentat presei, și respectiv țării, înainte de alegeri acest bilanț și considerentele pe care le-ați făcut acum? Știu, îmi veți răspunde că nu ați vrut să influențați procesul electoral. Dar oare țara nu avea nevoie să cunoască cu exactitate și din surse competente, înainte de a se duce să-și pună votul în urnă, care este situația și care sînt necesitățile viitoare, indiferent cui i-ar fi plăcut sau nu acest lucru? Poate opțiunile electoratului ar fi fost aceleași, dar nu ar mai fi avut scuza că nu a fost informat la timp și exact. Sau, ceea ce ar căpăta un aspect mult mai serios, această neinformare la timp nu ar putea fi socotită mai apăsător o intervenție în procesul electoral? Nu în sensul cel bun, bineînțeles. (...) Nu v-a încercat nici o teamă că strădaniile unui an întreg, atît ale dvs., care ați căutat direcțiile și prioritățile ce trebuiau urmate, cît și ale noastre, care le-am suportat consecințele, se vor duce pe apa vorbelor goale? (...) Chiar nu v-au speriat promisiunile de mai bine pe seama încetării reformelor și respectiv și a pierderii minimelor avantaje pe care le-am dobîndit în acest an? Din ce tolbă a minunilor se va putea scoate un alt Theodor Stolojan care (așa cum ați făcut dvs. cu un an în urmă, la scurt timp după instalarea în postul de prim-ministru) să vină în fața camerelor de luat vederi însoțit de președintele Iliescu și să ne prezinte programul pe care are intenția de a-l aplica? Era vorba de un program aspru și greu, despre care abia acum, după un an, ne putem da seama că a fost și bun. În tot timpul expunerii programului dvs., în ciuda locvacității sale obișnuite, președintele Iliescu nu a scos nici un singur cuvînt, fie pro, fie contra. Pentru mine era limpede că prezența președintelui la acest expozeu era mai mult o corvoadă, o prezență formală la care consimțise numai constrîns de împrejurări, dar nu înțelegea să se implice cu nimic în aplicarea acestui program, socotit de urgență, rezervîndu-și libertatea de a acționa altfel la prima ocazie. Și ocazii s-au ivit cînd a intervenit fie prin persoane interpușe, fie recurgînd pînă și la folosirea Parlamentului, cu ajutorul căruia a obținut și amînarea alegerilor care urmau să aibă loc în primăvară. (...) Dar nu mai puțin important și limpede pentru mine a fost că prezența președintelui mult la această expunere era și o măsură sanitară luată de către noul prim-ministru (care avea proaspăt în față situația

predecesorului său), ca măsură de prevedere față de practica devenită curentă "de a spune una și alta a se fuma". Că această măsură profilactică totuși nu v-a scutit de surprize ați simțit-o în mai multe rînduri, însă, slavă Domnului, ați putut să spuneți NU (pînă și minerilor) ori de cîte ori apărea ceva ce ar fi putut pune în pericol bunul mers al treburilor țării. Că pentru mulți ați devenit incomod e o realitate evidentă, dar eu vă felicit pînă și pentru asta. (...)

Aș mai avea de adăugat ceva. La sfîrșitul expunerii v-ați pronunțat cu supărare împotriva a ceea ce se răsîndește în străinătate pe socoteala României de azi. În același timp însă, am mai observat și o neplăcută realitate, aceea că în momentul de față avem de-a face cu două Români. Una înfepentă în trecut și o alta cu toate ușile deschise către nou, către viitor. Pe cît îmi dau seama, dvs. sînteți pentru cea de-a doua alternativă, și atunci e firesc să vă supere o prezentare ca aceea a CNN. Deci în acest sens aveți dreptate, dar din păcate și CNN are. Pentru că din urnele de vot de la 27 septembrie a ieșit cealaltă Românie, cea care este cu totul opusă intențiilor dvs. Ar fi nedrept să acuzăm CNN fără să ținem cont de lezele susținute de dl. Iliescu și cei care l-au sprijinit în campania electorală: "A fost o greșală desființarea gospodăriilor colective". Sau: "Trebuie să sporească rolul statului în activitatea economică". Sau: "Reforma economică trebuie încetînită". Sau: "Privatizarea trebuie încetînită, dacă nu chiar oprită". (...) Aceasta a fost platforma pe care președintele o prezenta la înfîlîrile cu electoratul și cu care dl. Iliescu și F.D.S.N.-ul au cîștigat alegerile. Dacă noi ne lăsăm duși de nas cu asemenea sloganuri și îl votăm din nou, ne privește. Dar nu putem cere ca străinii să nu tragă concluziile care se impun. Și, oricît de dureros îmi este să recunosc, toate aceste sloganuri rimează perfect cu busturile marilor dascăli ai socialismului. (...)

Cu stîință și regretele de mai sus, PETCU ION București

Către redacția revistei "22".

Am constatat cu surprindere că în numărul 40/109 din 15-22 octombrie al revistei "Totuși iubirea", a apărut sub semnătura lui Preda Constantin și fără îngăduința mea, un interviu pe care l-am acordat acestuia în luna august 1992.

Față de acest fapt țin să fac cîteva precizări. Printr-un cunoscut comun din Dunăreni, am fost solicitat să acord, în exclusivitate pentru un ziar din Craiova, un interviu privitor la cercetările arheologice pe care le întreprind din 1984 în raza satului. Am fost de acord și peste cîteva zile la Dunăreni a sosit Preda C. de la "Cuvîntul libertății" din Craiova cu care am avut o discuție pe tema săpăturilor din punctul Ostrovogania. Ulterior interviul a și apărut în două numere consecutive ale ziarului craiovean de la sfîrșitul lunii august și respectiv începutul lui septembrie. Iată însă că P.C., deși cunoștea rezervele mele față de publicațiile lui A. Păunescu și fără măcar să mă consulte, și-a permis, înșelîndu-mi buna credință, să republice interviul în revista "Totuși iubirea". Protestez vehement față de acest procedeu cu totul nedemn, cu atît mai mult cu cît din totdeauna m-am situat la distanță de orientarea comunistă și naționalist-demagogică a lui A. Păunescu, atît pe vremea grotescului ceneclu, cît mai ales acum.

Dacă dl. P.C. își dorește un locșor cald în melerhancaua naționalist-comunistă îi doresc succes, dar îl rog să nu mă mînjească. București 1 nov. 1992 ION MOTZOI-CHICIDEANU

INSTALAȚIE: Mediu de exprimare artistică presupunînd
a) conceperea specială a unui anume spațiu (interior sau exterior)
b) relația cu acel spațiu
c) compunerea plinului și golului
d) combinarea mai multor elemente
e) circulația prin sau în jurul ei.

IMPORTANT

Revista noastră asigură în continuare contractarea unor abonamente avantajoase la sediul redacției: costul unui abonament ridicat de la sediu (Calea Victoriei nr. 120), cu posibilitatea păstrării exemplarelor neridicate la redacție, este de 390 lei pe trimestru (deci cu o reducere de 11% în raport cu costul real). Pentru abonamentele expediate prin poștă, costul va fi de 490 lei (adică o reducere de 14%).

Cititorii din străinătate se pot abona la revista "22" depunînd costul abonamentului în conturile noastre deschise la Banca Comercială Ion Țiriac S.A. București: pentru dolari în contul 4020253230, pentru mărci în contul 4020253231, pentru franci francezi în contul 4020253235 (cu specificația: PENTRU REVISTA "22") sau trimițînd un cec (money order) pe adresa: Revista "22", Calea Victoriei 120, cod 70179, sector 1, București, România. Costul unui abonament pentru zona europeană este de 72 dolari pe an (36 dolari pe 6 luni, 18 dolari pe trimestru) sau echivalentul în orice monedă convertibilă (120 DM anual, 60 DM pentru 6 luni, 30 DM trimestrial, 400 franci francezi anual, 200 franci pentru 6 luni, 100 franci trimestrial). Pentru celelalte continente, prețul unui abonament este de 80 dolari anual, 40 dolari pe 6 luni, 20 dolari trimestrial.

LA SEDIUL REDACȚIEI PUTEȚI CUMPARĂ DIN STOC:

Numere vechi, după cum urmează: din anul 1990 numerele 16, 18, 19, 20, 21, 23, 28, 33, 35, 37, 41, 49, iar din anii 1991 și 1992 - orice număr. Exemplarele vechi din anii 1990 și 1991 vor fi comercializate la prețul de 25 lei/ex., indiferent de prețul de vînzare înscris pe ziar. De asemenea, redacția "22" ține la dispoziția doritorilor "Raportul asupra evenimentelor din 13-15 iunie" și Ediția specială "22" - "Suspiciune de fraudă".

Redacția revistei "22" anunță că își rezervă exclusivitatea pentru difuzarea revistei în străinătate. Orice altă difuzare prin intermediul difuzorilor de presă neautorizați de redacția revistei "22" este interzisă.

ANUNȚ

Cu părere de rău îi anunțăm pe abonații noștri că de la data de 1 noiembrie 1992 se sistează abonamentele cu reducere pentru pensionari, studenți, elevi, deținuți politici și veterani de război, din cauza întreruperii sponsorizării lor (temporar, sperăm) de către Institutul Național pentru Democrație.

Abonamentele încheiate pînă la 1 noiembrie a.c. rîmin valabile.

LIVIU TOFAN

TWIN PEAKS - ROMÂNIA

...unde mai nimic nu e ce pate a fi. Nici măcar cucuveaua. Iar misterul suprem - adevărul ultim - se ascunde într-un labirint de draperii roșii ca para focului. Despre final, atât. Pentru că nici măcar un final veritabil nu este. Și oricum, nimeni nu înțelege nimic.

Și ce să înțelegem noi din serialul nostru cel de toate zilele? Primul episod s-a jucat cu aproape trei ani în urmă, și lumea încă se mai întreabă: ce-a fost, de fapt? Rămasă, parcă voit, fără un răspuns clar, interogația și-a proiectat conul de îndoială și neîncredere de-a lungul fiecărui episod ulterior, subminând gesturi, denaturând idei, otrăvind sentimente.

Adevărat, conducerea post-decembriștă a României s-a îndreptat în direcția democrației. Puțin cam incert, puțin cam scrișnit, dar nu era pe alese. Versiunea "despotului luminat" nu a fost pomenită public decât o singură dată, "democrația originală" a dispărut și ea din discursul Puterii după câteva vânturări. Dar au fost oare abandonate și ideile respective? Întrebarea mi se pare justificată de un lanț întreg de întâmplări, cu verigi pînă în prezent. Și au existat momente în care draperiile roșii au fost întredeschise o clipă de unii sau de alții, din cele mai diverse motive, și am putut întrezări un fel de lume paralelă. Un astfel de moment recent, ignorat în bună parte, în mod inexplicabil, a fost cel al difuzării de către SOTI a casetei cu ultima ședință a guvernului Roman. Casetă dată spre difuzare în ziua imediat următoare alegerilor din 27 septembrie. Și, pentru că veni vorba de alegeri, iată încă un eveniment care a sporit confuzia, ridicînd câteva întrebări la care nimeni nu s-a străduit efectiv să găsească răspuns: peste un milion de votanți migratori, 3,5 milioane voturi nule, a căror reverificare, decisă de BEC, a fost stopată brusc de același BEC. Și? Asta-i situația! Dar draperiile s-au mișcat totuși, din spatele lor ițindu-se, iată, Partida Națională, consecință firească, nu-i așa, a progresului României spre democrație. Și ce frumos colaborează Partida Națională cu partidul Puterii! De parcă ar fi totuna.

Pe aceeași linie a firescului național, victoria electorală nu pare să convină partidului învingător. Au avut loc negocieri cu opoziția pentru aducerea acesteia în sau la guvern. Negocieri care nici ele nu au fost ce păreau a fi, căci nu opoziția este cea care poate rezolva dilema FDSN: dilema unui partid al cărui program constă în menținerea puterii unui grup de persoane, dar care pretinde că vrea să împartă puterea atunci cînd nimic nu-l obligă s-o facă, și care se teme efectiv (și justificat) de răspunderea exercitării puterii executive. Vocația puterii de după perdea? Noul prim-ministru nu este cunoscut (la ora redactării), dar ar fi

surprinzător ca acesta să vină din rîndurile FDSN. Exercițarea puterii executive prin interpuși ar permite partidului Puterii să joace în același timp rolul unui partid neguvernamental, de quasi-opoziție, ducînd confuzia politică spre noi și noi culmi. Și asta în situația în care Puterea, deși una și aceeași, va avea permanent două chipuri diferite, după cum o vor cere împrejurările: chipul FDSN și/sau chipul președintelui Iliescu. Iar controlul acestuia din urmă asupra tuturor pîrghiilor puterii îl face să semene cu un jucător care are ațtea cărți în mînă încît riscă să joace singur. O postură neplăcută, mai ales în ultimul episod.

Pînă atunci, pericolul este ca ambiguitatea politică să întrețină și chiar să sporească confuzia socială și precaritatea reformei economice. Și este de așteptat ca una să se spună, și alta să se facă, o politică de conjunctură substituindu-se fatal unei politici de perspectivă. În final, se impune o precizare. Ea trebuie făcută, chiar dacă nu ne va lămuri prea tare (asta-i situația): nu se poate îndrepta degetul acuzator într-o singură direcție. O soluție altă de simplă ar fi, la rîndul ei, o pseudo-soluție. La urma urmei, în România au avut loc alegeri. Poporul și-a spus cuvîntul. Se lucrează deci cu materialul clientului. Chiar și la confecționarea draperiilor.

P.S. Se recomandă stăruitor publicarea - și citirea - biografiei președintelui Iliescu, difuzată recent de agenția Rompres; acest text este o foarte actuală și excelentă ilustrare a formei de farsă spre care alunecă ușor lipsa de autenticitate.

Ai noștri, ca Brazilii

ILIE ȘERBĂNESCU

STÎNGA ȘI STÎNGISMUL ECONOMIC

Acomodarea economiei la actualul curs valutar al leului - care, coborînd sensibil în ultimele luni, scumpește sever importurile și, prin incidență, determină un nou puseu în creșterea prețurilor interne - subliniază prăpastia dintre vorbăria electorală și realitatea guvernării. În poziția cea mai puțin incomodă ar fi Convenția Democratică, în al cărei program n-a figurat nici un angajament populist. Celelalte formațiuni politice s-au lansat însă, într-o proporție sau alta, în promisiuni fără acoperire economică. De departe în poziția cea mai inconfortabilă sînt forțele de stînga, care au promis marea cu sarea în privința protecției sociale, unele chiar himere gei-beget, precum asigurarea deplinei ocupări a forței de muncă și stoparea creșterii prețurilor.

Realitatea este că sporirea prețurilor interne ca urmare a absorbției în economie a cursului valutar slăbit al leului nu poate fi economic oprită de nimeni și, dacă se va încerca administrativ, va fi și mai rău, căci prețurile vor exploda pur și simplu nu peste mult timp. Acomodarea economiei la cursul valutar presupune recurgerea în continuare la mecanismul indexării. Pentru moment, alternativă la acesta nu există, dar, pentru a nu destabiliza economia, procentul indexării salariilor, pensiilor și ajutoarelor sociale trebuie să se mențină sub cel al prețurilor pînă cînd nu se va fi relansat producția. Să vedem dacă forțele politice la guvernare vor alege între responsabilitatea economică și populismul destabilizator.

Un caz special îl constituie produsele și serviciile subvenționate. Varianta adoptată la 1 septembrie de guvern în ce privește reducerea subvențiilor la acestea a fost una incompletă față de ceea ce se prevăzuse, respectiv să rămînă de susținut doar jumătate din nivelul curent al costurilor la produsele și serviciile avute în vedere. Sub presiunea sindicatelor și unora din forțele politice, s-a recurs la o reducere mai mică a subvențiilor, executivul făcîndu-se a nu ține cont de impactul inflaționist ce se va fi resimțit curînd din cauza absorbției în economie a cursului devalorizat al leului. Se lăsa, de fapt, noului guvern, în noiembrie - cînd acest impact va fi fost cunoscut -, sarcina adoptării măsurilor legate de acomodarea economiei la noul curs valutar al leului, inclusiv corectarea reducerii subvențiilor de preț.

Însă chiar dacă s-ar fi procedat cum se prevăzuse inițial, tot nu s-ar fi ajuns la o soluție definitivă. Noul guvern va avea de abordat tranșant problema subvențiilor de preț, una dintre cele mai dificile, căci miza lor se află între afectarea nivelului de viață (și așa în scădere) al populației și destabilizarea completă a bugetului și chiar a economiei în ansamblu. Impasul în care s-a ajuns cu subvențiile de preț la unele din principalele produse și servicii - căci despre un impas este vorba - reprezintă un tipic exemplu al efectelor jumătăților de măsură, tribut plătit în parte vechilor concepții comuniste (ce trebuiau de fapt abandonate dacă se decisese reforma spre capitalism) și în parte considerentelor de audiență politică. Din exact aceste motive, guvernarea fesenistă inițială nu a făcut ceea ce trebuia: anume o liberalizare a prețurilor nu parțială, ci generalizată, dacă tot se hotărîse s-o întreprindă, desigur cu compensațiile corespunzătoare. În numele unei eșalonări a poverii economico-sociale s-au păstrat importante subvenții la

principalele produse și servicii, de altfel în penurie. Costul economic și social a fost de fapt amplificat. În locul unui șoc dur, dar poate unic, s-a prelungit și accentuat povara asupra economiei și populației. În condițiile masivei creșteri a prețurilor la celelalte produse și servicii, subvențiile la cele susținute de către stat s-au majorat într-atît încît au ajuns să reprezinte peste o treime din bugetul național. S-a obținut de altminteri o falsă protecție socială, căci susținerea prin preț tratează în mod egal milionarul și bietul pensionar sau șomer. Mai degrabă subvenționarea anumitor produse a devenit, prin deturnarea comercializării lor, sursă de îmbogățiri ilicite pentru speculanți. În plus, un adevărat cerc vicios: subvenționarea în continuare sporește cuantumul susținerii pe măsura creșterii generale a prețurilor, devînd bugetul de la funcțiile lui, îndeosebi investițiile de stat fiind blocate din lipsă de fonduri. Economic, efectele sînt clare și total negative. Dar nici din punct de vedere social nu se obține nimic pozitiv, căci nu defavorizații sînt protejați. Singura ieșire, printr-o mișcare curajoasă, este abandonarea completă a subvențiilor de preț, cu compensații corespunzătoare pentru salariați și pensionari. După aceea, înfruntarea prețurilor trebuie lăsată pe seama posibilităților pe care le oferă înșiși agenții economici și, concomitent, un alt sistem de protecție socială să vină a-i sprijini pe cei într-adevăr în nevoie: salariații sub anumite praguri, șomerii, pensionarii, beneficiarii de ajutoare sociale.

Modul concret în care vor fi abordate problemele indexării, compensațiilor, subvențiilor, în general ale protecției sociale, va fi, pentru noul guvern de stînga, un test al opțiunii nu doar între responsabilitatea economică și populismul fără acoperire, ci și între continuarea și blocarea reformei spre o economie de piață. Pericolul principal nu vine însă de la cei care, fără a ataca sistemul de protecție socială dintr-o economie de piață, ar dori doar ca acesta să opereze la niveluri superioare. Probleme n-ar fi într-un asemenea caz, pentru că puținătatea resurselor le-ar atrage rapid atenția asupra diferenței dintre dorințe și posibilități. Amenințarea o putem identifica însă cu precizie în lozincile care încearcă să înlocuiască abordările concrete.

Deosebit de insidioasă este recurgerea, în aproape întreg arealul stîngii, la termeni imprecizi dar ademenitori. Promisiunea cea mai alunecoasă - atrăgătoare în principiu, dar poate chiar periculoasă prin absența acoperirii economice - este aceea (despre care mai toate partidele de stînga, și nu numai ele, vorbesc) a economiei sociale de piață, ca obiectiv pe care forțele respective l-ar viza și pe care o contrapun economiei de piață a capitalismului sălbatic ce ar fi dorită de liberali, jărăniști și fripturiști care s-ar fi aciuit în jurul ex-premierului Roman. Se propune un demers, aparent plin de miez, dîndu-se un sens larg protecției sociale ca protecție și a locului de muncă, dar sensurile demersului se deconspiră de îndată ce ni se spune că finalitatea este asigurarea unui loc de muncă pentru toți cei în stare de muncă. Slogan comunist a cărui realizare în condițiile actuale este o himeră. În trecutul sistem centralizat, acest lucru - fără a fi strict realizat - era în principiu posibil cu un preț grav pe ansamblu: o nivelare contraproductivă a cîștigurilor, o îngropare a inițiativei, cu consecința generală a întîzierii tehnologice, a unei productivități sociale a muncii mediocre și deci a unei sărăcii ca fenomen de masă. Deloc întîmplător, în afara vorbelor frumoase care să ademenescă, nu se precizează nimic concret în legătură cu modul și mijloacele prin care, în noile condiții, s-ar putea asigura deplina ocupare a forței de muncă, oprirea inflației, întărirea leului și, în general, minunata protecție socială promisă. Din păcate, oamenii în nevoie sînt înși dispuși să creadă în baliverne, permițînd celor nostalgici după trecut să joace cartea blocării reformei.

AURELIAN CRĂIUȚU

O CONTROVERSĂ MEREU ACTUALĂ

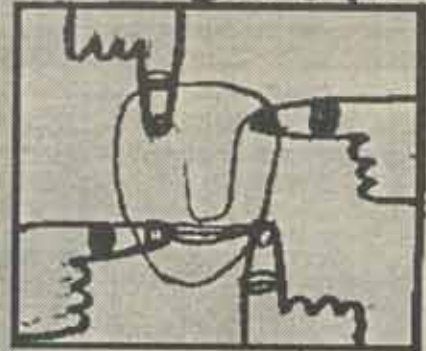
La începutul anilor '70 a avut loc în Statele Unite o foarte interesantă controversă în problema planului și a planificării ce a adus în atenția opiniei publice părerea a doi economiști de frunte, ambii laureați ai premiului Nobel, Friedrich von Hayek și Wassily Leontief (economist american, celebru pentru al său tablou input-output). Polemica dintre cei doi (afiați pe poziții doctrinare sensibil diferite) a pornit de la folosirea echivocă a noțiunii de plan, care conducea în final la soluții practice opuse. În sens larg, se poate afirma că orice activitate economică are la baza ei un anumit "plan" sau o anumită prognoză (strategie) care stabilește cu aproximație care vor fi mijloacele utilizate pentru atingerea scopurilor propuse. În sens restrâns însă, conceptul de plan a fost confiscat de doctrinele colectiviste și transformat prin planificarea de comandă într-un mijloc de limitare și de suprimare a libertății economice și politice. Leontief a crezut în linii mari că toate discuțiile referitoare la planificare și plan se reduc în mod ineluctabil la a stabili dacă este necesar sau nu ca oamenii să-și planifice în general activitățile, pierzând astfel din vedere cine poate face eficient acest lucru, la ce nivel și cu ce metode. Amestecând astfel cele două sensuri, iremediabil distincte, ale noțiunii de plan, Leontief sporea echivocul inerent și alimenta (fie și inconștient) visurile și pretențiile guvernărilor comuniste. În ceea ce-l privește pe Hayek, el a pornit de la ipoteza mai realistă potrivit căreia "oricine nu e un fatalist absolut este în felul său un planificator", întrucât orice act politic și economic se întemeiază pe un anumit "plan". Nu acesta este însă - avertizează Hayek - sensul

în care partizanii unei economii central planificate (de comandă) folosesc termenul de planificare: pentru ei, este esențial ca aceasta să se facă de către un grup restrâns de oameni, în numele și "în folosul întregii societăți", la nivel centralizat, hotărârile emise având valoare de decrete și ordonanțe pentru toți agenții economici. Economia de comandă este de aceea caracterizată în primul rând printr-o anumită metodă de planificare (centralizată) și nu în mod exclusiv prin folosirea planului, autoritatea centrală (și nu piața) fiind unicul factor de decizie în alocarea resurselor rare ale societății și în redistribuirea rezultatelor obținute. În realitate însă, "planificarea" se poate face cu mijloace total diferite la două niveluri: primul este chiar întreprinzătorul particular care cunoaște cu precizie capitalul de care dispune și mediul (prin definiție mereu schimbător) în care acționează și care, ca atare, își stabilește întotdeauna un anumit "plan" de acțiune (pe termen scurt sau chiar mediu). Al doilea îl reprezintă autoritatea centrală investită (ca în cazul statelor comuniste) cu o putere practic nelimitată de decizie și presupusă a cunoaște la timp schimbările neîncetate care survin în mediul economic și nivelul resurselor. În fapt însă, această presupunere este totalmente falsă, căci nici o instanță colectivă nu va putea intra vreodată la timpul oportun în posesia tuturor informațiilor vitale și relevante la nivel microeconomic (intervin aici factori obiectivi - birocrăția, inerția organizațională, de pildă -, dar și subiectivi, ținând de limitele intelectului omenesc și de slăbiciunile lui). Astfel se explică, în esență, deficitul permanent de acomodare (la mediu) și de performanță a

tuturor economiilor (planificate) de comandă: o minte omenească, oricât ar fi ea de luminată (sau chiar un grup de astfel de capete înțelepte) nu poate cuprinde în nici un moment întregul sistem economic, a cărui complexitate n-a încetat să crească de-a lungul anilor și care, în plus, se află într-o neîncetată metamorfoză. Chiar dacă este atotputernică, o instanță centrală nu este, de aceea, niciodată atotștiutoare, ceea ce explică deciziile sale neraționale și ineficiente.

Este mult mai înțelept să pornim, așa cum face Hayek, de la ipoteza că informațiile referitoare la mediul economic (esențiale pentru luarea deciziilor) nu sînt date niciodată sub o formă agregată, ci există doar sub forma unor elemente sau fragmente dispersate între milioanele de agenți economici individuali, care nu dețin decât o parte a informației ce îi privește în mod direct și personal. De aceea, problema economică fundamentală a oricărei societăți e de a crea și a folosi acele mecanisme care să asigure cea mai bună utilizare posibilă a resurselor rare de care dispune, în condițiile în care informațiile referitoare la aceste resurse limitate nu pot fi cunoscute în totalitate și la timp de nici o instanță centrală, ci se află în posesia parțială a tuturor agenților economici, fiecare dintre aceștia cunoscînd (cel mai bine) doar porțiunea lui de realitate. Numai interacțiunea și cooperarea liberă a tuturor acestor fragmente de cunoaștere și informații într-un cadru adecvat (în care regulile sînt respectate de către toți actorii) pot crea în final o minimă ordine economică (și politică), o ordine întemeiată însă nu pe un centralism "luminat", ci tocmai pe descentralizarea administrativă, completată în același timp de principiul subsidiarității (centrul este abilitat să intervină doar atunci cînd și acolo unde instanțele locale n-o pot face sau o fac defectuos). Această minimă ordine nu este, desigur, perfectă (se vorbește tot mai mult astăzi de limitele pieței), dar ea este cu siguranță, ca și democrația reprezentativă, cea mai bună formă dintre cele existente în realitate. Utilizarea mai eficientă a informațiilor dispersate între milioanele de agenți individuali este factorul care determină în ultimă instanță superioritatea economiei de piață asupra celei planificate de comandă; prima prezintă avantajul că esențialul informației este

ACCENTE

transmis la timpul oportun numai agenților care au realmente nevoie de ea, transmiterea ei făcîndu-se nu prin cine știe ce complicate ordonanțe, ci prin intermediul sistemului de prețuri relative (o adevărată minune, spune Hayek), care semnalizează orice modificare importantă survenită în sistemul economic. Astfel este folosit în interesul general avantajul relativ al fiecărui agent de a dispune de un anumit set de informații economice, care pot fi utilizate rațional doar dacă deciziile sînt lăsate exclusiv în seama sa sau luate în cooperare cu el.

De ce am readus în discuție (cu titlu de "parabolă") această controversă teoretică care, în aparență, ar putea interesa doar specialiștii? Pentru simplul (dar și tristul) motiv că asistăm în prezent la o - cel puțin pentru unii dintre noi - îngrijorătoare revigorare a opțiunilor în favoarea centralismului și dirijismului impregnat de voluntarismul politic cel mai nociv cu putință (chiar dacă sub măști noi și cu actori noi). Intențiile recent exprimate ale președintelui de a crea un stat major economic se înscriu, desigur, în această linie, de a cărei ineficiență pe termen scurt și lung sînt conștienți de la bun început datorită motivelor anterior invocate. După cum sînt la fel de conștienți de faptul că avem de-a face aici, încă o dată, cu o revanșă a ideologiei, căci, așa cum foarte bine spunea un filosof (Denis de Rougemont), "planul nu înseamnă doar tractoare, baraje sau colhozuri, ci este, înainte de toate, un anumit spirit, o anumită ambiție umană, o religie fanatică". Acestui etos pustiitor mă opun acum, convins fiind că el are la bază o concepție funcționeră eronată despre economie, drept, guvernare și, nu în ultimul rînd, despre natura umană.

MARIANA CELAC

SĂRĂCIA ÎN ORAȘ

Cea mai tenace dintre rădăcirile radicalismului intelectual transplantată în toate variantele discursului politic la noi pare să fie credința în caritatea socială ca răspuns la sărăcie. Din teritoriul stîngii s-au recuperat și percepția teoretică a sărăciei, devastare urbană, dar și remediile: plasa de siguranță a protecției sociale este întinsă pentru a recupera tot ce cade, dintr-un motiv sau altul, din etajul unei vieți de minimă decență. Iar analiza conservatoare - în sensul de non-radicală - a decăderii în orașe a fost atît de multă vreme privită ca o inadmisibilă abdicare intelectuală, încît alternativele la plasa de siguranță sînt ignorate fără complexe.

"Conservatorismul" a avut greutate în a-și stabili pînă și un statut de respectabilitate în analiză. Și au trebuit mai bine de 25 de ani ca studiului lui D. P. Moynihan despre familiile

de negri și cultura sărăciei din zonele de devastare urbană din orașele americane să i se facă o nu foarte convinsă reparație: măcar astăzi se știe că ceea ce a dus la multiplicarea săracilor și extinderea sărăciei ca mod și spațiu de viață au fost tocmai politicile generalizate de securitate socială.

"Cultura" sărăciei extreme ocupă astăzi la noi teritorii foarte întinse. Orice autobuz mai jupuit care o ia din centrul oricărui oraș către "blocuri" oprește pînă la urmă la maidanul noroios în care sînt înșefte blocuri pe jumătate nelocuite, ușile de intrare au fost smulse, din golurile ferestrelor fără rame se întind pe fațade, ca după incendiu, dîrele de funingine. Pardoselile au fost arse, zăvoaiele băltesc pe scări, mirosul e încorporat în tencuială, apa caldă nu curge de ani de zile, căldură "nu se dă", apa rece va fi și ea în curînd închisă

(acolo unde mai curge). În cele cîteva apartamente în funcțiune locuiesc fie înși singuri, femei de multe ori, bătrîne de cele mai multe ori, fie grupuri numeroase de copii și adolescenți administrați de cîte un adult despot și excedat. Căldura, electricitatea și apa sînt închise pentru că nu se plătește cota de întreținere cu anii; cotele nu se plătesc pentru că locatarii nu lucrează; nu lucrează pentru că nu au meserii; și nu au meserii pentru că nu au școală, sau sînt bețivi, sau sînt handicapați și nu îi ia nimeni la muncă, pentru că sînt hoji, slabi, incapabili de efort. Și au toate șansele să rămîină așa și să transmită "moștenirea" copiilor lor palizi.

Iar unde se duc acești foști locuitori "la bloc", cînd un primar energetic "asanează" cartierul și îi scoate din apartamentele devastate, nimeni nu știe prea bine: probabil îndesesc popularea puținelor locuințe care de bine, de rău mai funcționează într-o clădire sau într-un cartier vecin.

Geografia declinului urban e una diseminată, fără contur precis. Blocuri devastate și zone devastate există în toate orașele. Cu cît orașul e mai mare, cu atît topografia sărăciei e mai întinsă și mai variată. Toți locuitorii enclavelor devastate sînt oameni transmutați, mulți dintre ei sînt țigani care ar fi trebuit să facă aici experiența asimilării, dar orice primar știe că țiganii sînt doar o parte a inadaptaților. Nimeni

nu poate spune exact cîți sînt, cine sînt, ce vor, ce pot, ce nu pot, unde stau. Și li se promite, aproape fără variație, același lucru - securitate socială, fără prea multe socoteli despre cît ar costa plasa de siguranță -, fie chiar una cu ochiuri nu prea dese.

Devastarea urbană și "cultura" mizeriei țin de tendințe de lungă durată instalate de cîteva decenii în societatea urbană românească. Părțile vizibile ale fenomenului avansează către "centru" și ne fac viața zilnică adesea insuportabilă. Cele invizibile, adăugate manipulării problematice etnice sau rasiale, amenință cu o încălcătură de fatală violență. Sărăcia poate foarte bine să devină problema crucială a viitorului nostru imediat. Demagogia radicalismului urbanistic din anii '60, cu siguranță nu mai e de nici un folos: soluția plasei de siguranță e o iluzie costisitoare, cu efecte devastatoare pe termen lung. Iar crezul laissez-faire are de parcurs un drum complicat, de la liberalismul asumat la politicile de descentralizare și gestiune în localități îndreptate către "armata lumpenproletară" ce înrolează astăzi, după estimății prudente, cel puțin o jumătate de milion de familii. Gestiunea sărăciei ar putea să fie, în perioada următoare, un fel de test spinos pentru întreg spectrul politic, la guvernare și în afara ei.

DORU COSMA

FOSTA ADUNARE CONSTITUANTĂ ȘI-A ÎNCHEIAT ACTIVITATEA PRINTR-O LEGE

ANTI-CONSTITUȚIONALĂ DE POMINĂ

La 14 octombrie a.c., Parlamentul României, care prin legea sa constitutivă a avut totodată și funcțiunea, mai importantă, de Adunare Constituantă, și-a "încununat" activitatea legislativă printr-o lege anti-constituțională fără precedent în analele parlamentarismului național și internațional. Legea se intitulăză **Măsuri premergătoare reglementării situației juridice a unor imobile trecute în proprietatea statului după 23 August 1944.**

Printr-o sfidare flagrantă a principiului separației puterilor în stat, fundamental într-un stat de drept, puterea noastră legiuitoare, pe de o parte a dat indicații Guvernului (organul central al puterii executive) să prezinte în termen de 6 luni un proiect de lege cu privire la situația imobilelor sus-menționate, iar pe de altă parte a impus puterii judecătorești să suspende, în tot acest răstimp, exercitarea atribuțiilor sale esențiale (judecarea litigiilor) referitoare la cauzele având ca obiect aceleași imobile.

Mai mult, pentru a împinge probabil până la ultimele limite încălcarea principiului enunțat, același parlament a ordonat să se sisteze (cu câteva neesențiale excepții) până și executarea hotărârilor judecătorești definitive pronunțate în materie!

Cînd, cu ocazia elaborării Constituției, Adunării Constituante i s-a cerut insistent de către opoziție ca în legea fundamentală să se înscrie o dispoziție expresă privitoare la principiul separației puterilor în stat, majoritatea fe(de)senistă, încurajată de argumentele "juridice" furnizate de eminențele cenușii din comisia sa juridică, forul constituant s-a opus vehement cu motivarea că o atare dispoziție ar fi superfluă, desuetă, ba chiar neștiințific. Urmarea a fost că acest principiu (care figura în Constituția română din 1923) nu și-a găsit locul în noua noastră lege fundamentală.

Un punct de vedere negativ în această privință a susținut și dl. președinte Ion Iliescu, sub pretextul inutilității unui asemenea principiu, care - zicea d-sa - "respiră din toți porii noii Constituții".

Despre ce fel de neamestec al "autorității" legislative în atribuțiile celorlalte două "autorități" se poate vorbi dacă Parlamentul își poate îngădui, pe cale de lege, să stopeze, fie și vremelnic (cu o eventuală, ulterioară prelungire a acestei măsuri) activitatea de judecată a organelor judiciare, ba mai mult, să paralizizeze valorificarea prin executare silită un drept consfințit printr-o hotărâre judecătorească definitivă? Este știut chiar și de un profan într-ale dreptului și cu atît mai mult ar trebui să știe membrii "organului reprezentativ suprem al poporului român" (art. 58 alin. 1 din Constituție) că o hotărâre judecătorească definitivă nu poate fi desființată, reformată ori aminată în aplicarea ei decît tot de către o instanță judecătorească, investită de lege cu atare atribuții.

Apare inexplicabil motivul legal pentru care Parlamentul a "însărcinat" Guvernul (ca pe un organ aflat în directă sa subordine) să elaboreze un proiect de lege referitor la situația imobilelor respective, de vreme ce Constituția împuternicește în mod expres "autoritatea" legiuitoare cu dreptul de a adopta orice fel de legi, inclusiv constituționale (art. 72 alin. 1). La un examen mai atent, această ultimă dispoziție își dezvăluie motivarea ocultă: să "justifice" într-un fel legea fără precedent votată și să-i asigure pe nomenclaturistii vechi și noi, inclusiv pe potențaii post-revoluționari, instalați în vile și apartamente luxoase, că nu vor fi clintii, nici mîscar pe cale judecătorească, din casele acaparate prin abuzuri, favoruri și alte ilegalități, asigurîndu-li-se într-un viitor nu prea îndepărtat, după cum speră ei, și cumpărarea la prețuri derizorii, de la stat, a acestor locuințe luate cu japca de la proprietarii de drept.

Acesta este de altfel și mobilul nemărturisit, dar evident, al votării legii în chestiune cu o repeziune fără precedent și în ultima zi de existență a Parlamentului post-revoluționar, dominat de potențaii de toate soiurile ai vechiului regim comunist.

Un motiv în plus de uimire - și consternare - ne-a

oferit, cu această ocazie, atitudinea Curții Supreme de Justiție. Potrivit art. 144 alin. 1 lit. a din Constituție, neconstituționalitatea unei legi poate fi contestată în fața Curții Constituționale, înainte de promulgare (și) de Curtea Supremă de Justiție. Din relatările presei a rezultat că peste o treime din numărul total al membrilor supremei instanțe au afirmat că legea în discuție ar fi perfect constituțională, motiv pentru care au și votat împotriva sesizării Curții Constituționale în baza art. 144 alin. 1 lit. a.

Să fie vorba de o simplă eroare de apreciere juridică sau mai curînd de un act de obediență ori de grațitudine față de forurile care i-au promovat pe judecătoria în cauză la Curtea Supremă de Justiție (Camera Deputaților și Senatul, la propunerea Președintelui României - art. 155 alin. 2 din Constituție)?

Cînd "organul reprezentativ suprem al poporului român și unica autoritate legiuitoare a țării" emite o lege precum aceea analizată mai sus, mai poate sta cineva la îndoială că printre marii vinovați de terfelirea imaginii României în lume se numără însuși Parlamentul țării, atunci cînd votează legi ca aceea în discuție, prin care separația puterilor în stat este ignorată?

Grijuliu cu propria-i soartă după expirarea mandatului său, Parlamentul a "pasat" noului parlament "sarcina" de a rezolva spinoasa problemă a retrocedării proprietăților imobiliare urbane proprietarilor de drept spoliați de regimul comunist. Numai că soluția nu este atît de ușor de găsit și, mai ales, de votat cu cîvornul necesar prevăzut de Constituție întrucît, în opinia noastră, legea ce ar urma să o cuprîndă are caracter de lege organică pentru care este necesar votul majorității membrilor fiecărei Camere (art. 72 alin. 3 lit. k, combinat cu art. 74 alin. 1 din Constituție).

Socotim că legea în cauză privind retrocedarea către persoanele particulare a unor imobile proprietate de stat privește "regimul juridic general al proprietății" în sensul art. 72 alin. 3 lit. k din Constituție. În sprijinul opiniei noastre ar fi destul să apelăm, de pildă, la un exemplu probant ca acela al naționalizării unor imobile prin Decretul nr. 92/1950, decret care privește cele mai numeroase și mai valoroase locuințe urbane. A decide prin lege că aceste locuințe vor redeveni proprietate privată sau, dimpotrivă, că ele vor rămîne în proprietatea statului, chiar cu o eventuală despăgubire bănească (inevitabil înechitabilă și derizorie față de rata galopantă a inflației) antamează cu certitudine "regimul juridic general al proprietății". Id est atribuie legii respective un caracter organic.

Obținerea în această chestiune majoră, care împarte țara și pe reprezentanții ei în Parlament în două tabere ireconciliabile (proprietari și chiriași) a votului majoritar cerut de Constituție ni se pare anevoie realizabil și, oricum, un perpetuu măr al discordiei într-o perioadă în care convulsiile sociale sînt mai mult decît previzibile. Oricum, dacă la această lege anti-constituțională de pomină adăugăm legea prin care același Parlament și-a asigurat și după expirarea mandatului său o sumedenie de privilegii exorbitante într-un moment în care țara se sufocă sub povara atîtor nevoi, putem să conchidem că forul nostru legislativ își bine-merită cu prisosință renumele de parlament al rușinii.

HORAȚIU PEPINE

BILET DE INTRARE ÎN SENAT

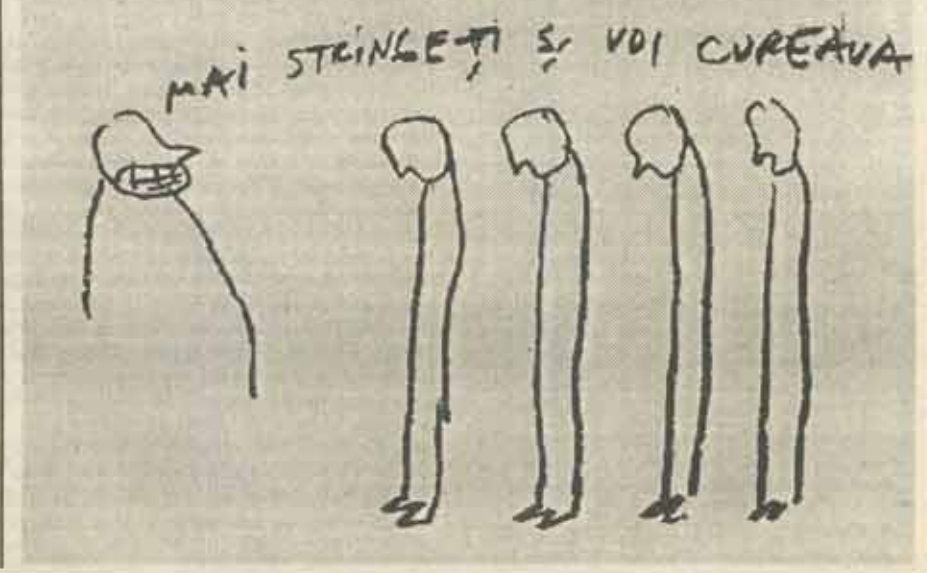
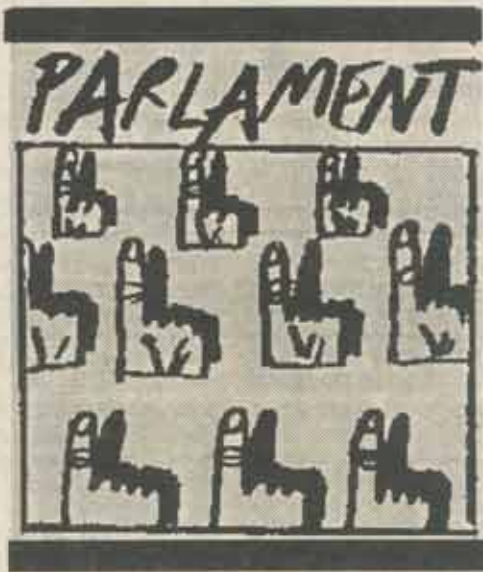
Listele pentru Senat s-au făcut parcă pentru a acoperi o lacună a Constituției. Sistemul nostru bicameral e redundant, întrucît prevede funcții identice, dar în alcătuirea listelor a funcționat criteriul distinctiv al prestigiului. La Senat, fiecare grupare a trimis personalitățile cele mai prestigioase. Ar trebui, prin urmare, să ne așteptăm ca Senatul să fie o adunare respectabilă, dincolo de diferențele politice. Dar nici vorba de așa ceva, pentru că la noi

prestigiul are măsuri diferite. În definitiv, în orice societate există grupuri sociale cu valori proprii, care își propulsează cite o figură reprezentativă. Dar ele nu se amestecă, ci evoluează pe paliere distincte. Or, la noi s-au amestecat bine de tot - și rezultatul este Senatul României. Clasa politică în formare pune laolaltă oameni de cultură cu profil nealterabil, indiferent de valorile politice, și briganzi culturali, dintre aceia care la comanda poliției politice lucrau pentru discreditarea oricărei valori autentice. Corneliu Vadim Tudor este acum coleg de Senat cu Nicolae Manolescu și Alexandru Paleologu. Iată o asociere greu de imaginat, și nu pentru că personalitățile în cauză ar fi despărțite de concepții politice diferite, acest lucru e normal, ci pentru că ele se bucură de prestigii care nu se pot suprapune, întocmai cum ar fi prestigiul unui savant înconjurat de respectul cercurilor științifice și prestigiul unui brigand, admirat pentru curajul său de tovarășii de gherilă.

Și tot în Senatul României, sînt puși laolaltă foști deșinși politici și oameni ai vechiului aparat represiv. E greu de spus că avem de-a face cu un adevărat pluralism politic. Diferențele sînt în primul rînd biografice, și discursul politic dezvoltă două șiruri de discursuri justificative. Iată un episod pe care l-am lăsat la o parte dacă am avea convingerea că este accidental. Săptămîna trecută, Partida Națională insistă să se discute declarația pe care au făcut-o maghiarii în conferința lor de la Cluj. Grupurile trec pe la tribuna și-și spun punctul de vedere față de ideea autonomiilor comunitare lansată de UDMR. Lăsăm deocamdată deoparte conținutul acestor

declarații, care au fost departe de a pune o problemă în dezbatere, fiind în mare parte din cazuri o modalitate de exprimare a indignării. Vine, în fine, și rîndul senatorului Corneliu Vadim Tudor, care printre altele vorbește de trecutul său de luptător anticomunist. Ar fi cerut adică prin optzeci și ceva să fie publicate discursurile politice ale lui Iuliu Maniu și Alexandru Vaida-Voevod, dar fusese chemat la Comitetul Central și dat acolo cu capul de toți pereții. Unde au fost în acele momente țărăniștii care se laudă astăzi cu cunoașterea politică a acestor mari înaintași? A întrebat senatorul României Mari. Dinspre grupul țărănist s-a auzit atunci o exclamație dramatică: ucigașilor, ucigașilor! Cu puțin timp înainte, un reprezentant al Opoziției formulase o contestație împotriva validării mandatelor a trei senatori ai stîngii: Corneliu Vadim Tudor, Adrian Păunescu și un senator de Caraș-Severin care fusese șeful Securității locale. Legea electorală și Constituția nu prevăd nimic explicit care să poată fi o bază juridică serioasă pentru contestații de acest tip. De altfel, domnul Adrian Popescu-Necșescu, care a formulat contestația, a încercat să pună problema în plan moral. Or, vins morală nu poate fi sancționată dacă nu corespunde unui articol de lege. Senatul României s-a constituit prin urmare pe sentimentul că legea a înfrînt justiția morală, mai puțin sigură pe judecățile ei, dar mai puternică prin urmările sale pe termen lung. Cum e cu puțință să vorbim atunci de reconciliere și cooperare pentru binele public? Atunci cînd chiar noțiunea de bine pare să fie pusă în discuție!

E limpede prin urmare că, dacă lăsăm la o parte toată demagogia discursului oficial, nu poate fi vorba de nici o cooperare în Parlamentul României. Problema reală este doar aceea de a găsi o formulă convenabilă de coabitare. Și la capitolul acesta am dori să contracțiem o opinie exprimată chiar în paginile acestei reviste, care considera că validarea mandatelor celor trei senatori de care am vorbit puțin mai înainte s-a realizat prin lașitatea și conformismul Opoziției. Singura cale eficientă de acțiune politică este aceea care se înscrie în limitele regulamentelor și cutumei politice. Faptul că Senatul arată cum arată și că cineva sugera că ședință de ședință se dă un spectacol numai bun pentru gustul străzii e o urmare a amestecului de valori din toată lumea românească. Senatul a adunat tot ce are mai prestigios societatea noastră, într-un amestec pitoresc și inimitabil. Dacă textul Constituției n-a prevăzut criteriile prestigiului, cum se făcea odinioară cu senatorii de drept, atunci societatea noastră a procedat spontan, după criterii diferite și ireductibile.

PREMIERUL VA FI ȘEFUL UNUI GUVERN DE GESTIONARE A IERNII

— interviu cu **ADRIAN NĂSTASE** —

● Un bilanț al Ministerului Afacerilor Externe ● Deplasarea FSN-ului spre o altă zonă — decizie nefericită ● FDSN — așa cum îl văd și l-aș dori eu — în zona de centru-stînga ● Mihai Botez este unul dintre oamenii care ar putea fi avuți în vedere pentru o activitate publică în România ● Încercăm să avem o colaborare și să stabilim contacte cu toate partidele reprezentate în Parlament ● Ca și cum am trăi în două țări: FDSN într-una și opoziția în alta ● FDSN va continua reforma ● Moldova — între doi magneți: unul care încearcă să o aspire în CSI, altul spre România ●

□ Eu cred mai curînd în procesualitatea schimbării

Domnule Adrian Năstase, aș vrea să ne răspundeți pentru început la câteva întrebări legate de activitatea dvs. la Ministerul Afacerilor Externe. Și anume: ce rezultate au dat atașaii culturali numiți dintre scriitorii, ce alte schimbări s-au mai produs în diplomație — mă refer la cei care lucrează în afară; ce schimbări s-au făcut în aparatul administrativ al ambasadelor; dacă prin diplomație s-a încercat să se la legătura în exterior cu personalități care nu sînt prieteni ai puterii.

Ambasadele noastre nu au avut în schemele lor, pînă în urmă cu un an și ceva, posturi de atașai culturali ca atare. Prin contactele cu Uniunea Scriitorilor, prin disponibilitatea unor scriitori de a accepta să meargă la ambasadă am pornit un proces care, în mod firesc, trebuie extins, dar care, deocamdată, este în stadiu de experimentare. Este ca un fel de implant în care trebuie să evaluăm unele dintre rezultate. După câteva luni, pot să vă spun că în unele locuri implantul acesta s-a realizat, jessutul s-a vindecat și lucrurile au pornit spre bine. În alte părți au apărut tensiuni, lucrurile nu sînt încă foarte eficiente. Două exemple de reușită: Grette Tartler la Viena și Ioana Ieronim la Washington. Ideea mea a fost de a introduce niște "virusi", să spunem, puțin nonconformiști într-un sistem de rutină care, sigur, are sensurile lui birocratice, existente în toată lumea, dar care, în același timp, trebuie să realizeze o mai mare deschidere treind de la dialogul cu guvernul din țara de reședință, la un dialog mai larg, cu societatea. Nu m-am așteptat ca lucrurile să meargă perfect în toate locurile și nici nu au mers. Trebuie să ne resemnăm într-un fel — îmi pare rău să spun asta — cu ideea de proces. Acum încercăm din nou o deschidere apelînd la pictori, oameni de artă, muzicieni. În ce privește echipa ca atare, eu am dat tot felul de cifre — nu le am acum la îndemînă. Oricum, eu am angajat în doi ani în jur de 250 de oameni sub 35 de ani pentru diplomația din țară, dar în vederea trimiterii în străinătate. Dar nu poți trimite în străinătate, la ambasadă, un om care vine din facultate sau are 2-3 ani de expert fără să cunoască efectiv "bucătăria" diplomatică, care se învață la București. Cei pe care i-am angajat în urmă cu doi ani și care au trecut de această perioadă de învățare în centrul ministerului și care au făcut specializări — cam 100-150 — mergînd la burse în străinătate, deja au început acum să plece la ambasadă. Vreo 20-30 de oameni tineri au plecat prin concurs intern în ministere. Deci, este din nou un aspect care ține de procesualitate. Însă efectul de înnoire la ambasadă se vede mai tîrziu (începînd cu anul viitor) decît efectul de înnoire în centrul ministerului.

În afară de personalul diplomatic mai există și personalul administrativ. Noi am încercat să facem angajările exclusiv pe bază de concurs. Există însă o anumită tentativă de a folosi oameni care au o anumită experiență și care, chiar dacă nu pot face multe lucruri bune, nu fac multe lucruri rele. În sensul că ei sînt deja rutinați, cunosc anumite lucruri... De exemplu, un șofer care știe exact cum să se integreze în viața ambasadă și să facă și micile servicii necesare pentru ambasador, să facă cumpărături ș.a.m.d.

Apoi, mai este un lucru pe care eu nu am reușit să-l fac și care va trebui făcut la Ministerul de Externe: crearea unei echipe intermediare în ambasadă, o echipă de cancelariști, arhiviști ș.a.m.d. Pentru că nu e bine ca un diplomat să se ocupe de telefoane, de corespondență... Pe de altă parte, lucrurile astea nu pot fi făcute nici de portar sau de intendent sau cum se mai numesc ei. Deci, nouă ne lipsește în structura echipelor noastre diplomatice de ambasadă acest grup intermediar, de oameni care au o pregătire destul de bună, știu limbi străine, sînt în stare să realizeze interfața dintre ambasadă și, să spunem, instituțiile publice din țara respectivă, fără a transmite mesaje diplomatice sau a le prelua. Noi am vrut să facem o astfel de școală, de formare a unor oameni de acest gen. Nu am reușit pentru că la un moment dat guvernul a spus că va face el o astfel de școală pentru întreg guvernul. Și atunci am fost oarecum blocați în această inițiativă.

Pot să vă mai spun că avem și programe de pregătire internă. Începem chiar de săptămîna viitoare un curs de un an de zile de pregătire pentru tinerii diplomați. Un curs foarte serios, care se încheie cu o diplomă. Noi am angajat mulți tineri, dar fără ca ei să aibă o pregătire foarte bună, și atunci încercăm să realizăm acest curs intern în colaborare cu Ministerul Învățămîntului, cu Institutul Român de Studii Internaționale — pe care l-am creat noi împreună cu Academia Română. Am făcut apoi programe de pregătire în cadrul Fundației Europene Titulescu, la Brașov. De asemenea, avem programe interne de pregătire pentru informatică și calculatoare.

Pe de altă parte, trebuie să ne asumăm și riscul greșelii. Adică sînt oameni care vin în Ministerul de Externe și care după o vreme pleacă, pentru că așteptările lor erau diferite, ar fi vrut să intre imediat în viața de recepție... Pe urmă, salariile sînt foarte mici în centrul ministerului. Și atunci, sigur, un om care știe două-trei limbi străine, care e dinamic, care e tînr, e mai curînd tentat de un salariu de 3-4 ori mai mare la o firmă particulară decît în Ministerul de Externe.

În ce privește contactele cu personalitățile din afară. Ideea mea a fost că există o rană foarte profundă între imaginea de guvern din România și mulți dintre românii care trăiesc în afară. Și eu, personal, nu am vrut să forțez aceste contacte, considerînd că aceste rîni trebuie să se cicatrizeze, că acești oameni trebuie să se autoconvingă, să nu aibă sentimentul că se încearcă o utilizare, o manipulare a lor în interesele Puterii. Avem în ministere un compartiment, o divizie pentru legăturile cu diaspora. Acest grup este coordonat de dl. Adrian Dohotaru, care este special în Ministerul de Externe, el însuși fiind un tip care nu este diplomat ca atare, este un om care poate stabili mai ușor contacte în această perioadă de tranziție. Pentru că nu este ușor să găsești un limbaj comun. El a circulat foarte mult, încercînd să stabilească astfel de contacte cu comunitățile de români din Statele Unite, Australia ș.a.m.d. Românii de acolo trebuie să aștepte de se întîmplă în România, dar într-un mod care să nu fie agresiv. Trebuie să le deschidem gustul pentru a se interesa de aceste lucruri, eventual prin vizite în România, prin locuri... Și eu m-am întîlnit în diferite ocazii cu

foarte mulți români care trăiesc în străinătate. Dar contactul meu este unul prea oficial pentru a fi eficient. Este nevoie mai întîi de o jessătură care să înceapă mai de jos și care să însemne acțiuni culturale, o căștigare lentă a încrederii, dialog, oameni care să dorească, cum să spun, criticînd să facă lucrurile mai bune... Nu pur și simplu să critice din disperare sau din frustrare...

□ Cînd Frontul s-a rupt în două, am rămas alături de mine însuși

Acum vreo 4 luni, citeam în ziar că ați vrea să vă retrageți din cercul puterii și, la scurt timp după aceea, ați devenit unul dintre liderii FDSN. Ce v-a determinat să rămîneți și de ce această alegere?

Eu am trăit 17 ani într-o cameră la Institutul de Cercetări Juridice, ca cercetător. Și întotdeauna contactul social nu a fost o dimensiune de interes pentru mine. Pentru cei care cunosc sistemul de cercetare, se știe că el a funcționat — mai ales în științele sociale — oarecum izolat. Din acest motiv, pentru mine, viața aceasta publică este extrem de stresantă. Chiar și din punctul de vedere al zodiei mele — sînt un rac — dar și din punctul de vedere al experienței mele anterioare. M-am gîndit foarte mult să mă retrag, socotînd această perioadă o paranteză a existenței mele. Eu cred despre mine, cu oarecare orgoliu, că sînt un bun specialist în dreptul internațional, că pot fi un bun profesor, că pot fi un bun cercetător în acest domeniu. În rest, sigur, sînt lucruri pe care le fac pentru că am impresia că în această perioadă pot ajuta puțin într-o direcție bună...

Iertați-mă că insist. În primăvară, cînd Frontul s-a rupt în două, mulți comentatori au fost surprinși de faptul că nu v-ați atașat echipei Roman, exact în ideea pe care dvs. ați dezvoltat-o înainte: sînteți un intelectual, sînteți un specialist, faceți parte din acea echipă... Totuși, ați rămas alături de președintele Iliescu. Ce v-a determinat să faceți această alegere?

Eu cred că am rămas alături de mine însuși. S-a vorbit mult despre relația mea cu președintele Iliescu. Care, într-adevăr, este o relație foarte bună. Eu am apreciat întotdeauna faptul că președintele Iliescu știe să asculte — spre deosebire de alți oameni politici de la noi care, practic, vorbesc în permanență și ascultă mai puțin. Revenind la chestiunea aceasta... Ideea mea de bază a fost aceea că viața politică românească sau, mai bine zis, societatea românească are nevoie de o componentă instituțională în zona de centru-stînga. În felul acesta am pornit în 1990. Eu cred că zona de centru-stînga este la fel de onorabilă ca oricare altă sub aspect politic, al acțiunii... Și, în plus, ea reflectă o anumită situație a realității noastre. Deci, în momentul în care dl. Roman, cu o parte din echipa sa, s-a deplasat din această zonă spre o altă zonă — o zonă de centru sau poate chiar mai departe în anumite situații, se vede foarte clar — mesajul actual al FSN-ului este foarte ambiguu: o componentă economică liberală, cu o dimensiune social-democratică oarecum ambiguă, pentru că nu mai are substanța de economie respectivă și cu implicațiile instituționale. Deci eu, în acel moment, am rămas practic pe zona pe care mă stabilisem. Mai curînd ei s-au deplasat spre o altă zonă. Eu nu am făcut această deplasare. Mai mult, am considerat că este nefericită decizia respectivă. Pentru că, încercînd mutarea FSN-ului pe o zonă care era deja ocupată de altcineva, eu am spus de la început că va fi o soluție foarte proastă din punct de vedere politic. Sigur, putea să fie interesantă pentru unii dintre conducătorii Frontului, ca imagine. Dar, din punctul de vedere al ponderii și al unei legături cu un electorat oarecare, decizia nu era fericită. Și s-a văzut foarte bine cum Frontul, de la 65% sprijin — sigur, se poate discuta despre acești 65% —, a ajuns în alegerile locale la jumătate, iar după aceea, la alegerile generale, a ajuns la 10%, din care 2/3 au votat pentru președintele Iliescu. Ceea ce înseamnă că numai o treime din acest 10% a votat practic pentru nucleul acesta de mesaj: Roman — Caius

Dragomir. Deci, practic, de la 65% s-a ajuns, știu eu, la un 3% real pentru această idee. Ea poate fi absolut minunată, dar la acest nivel își pierde relevanța de acțiune politică și capacitatea de a pune în aplicare un anumit program. Dincolo de considerația mea pentru cei pe care i-ați menționat, am rămas oarecum în afara acestei deplasări pentru că nu am crezut în ea.

□ O perioadă de confuzie la nivel ideologic

Cum ați putea defini ideologia FDSN?

Eu cred că există în mod cert o perioadă de confuzie la nivel de ideologie, la nivelul tuturor partidelor. Sau poate, cu excepția — deși nu sînt foarte sigur — partidelor istorice care au avut și ele un anumit handicap, pentru că ele au luat niște cărți cu programe de ideologie din biblioteca de dinainte de război. Și, sigur, mesajul respectiv nu acoperea foarte bine o realitate care se schimbese. Și atunci, și ei au trebuit să încerce să se adapteze aceste programe la o nouă realitate. Deci și în această zonă sînt probleme. Pentru celelalte partide, problemele sînt mai grave, mai serioase. Și, în plus, lucrurile depind foarte mult de faptul că românii sînt saturați de ideologie. Există un refuz al ideologiei. Unii au considerat că problema anti-comunismului este una preocupantă în clipa de față. Am văzut la alegeri un sondaj de opinie IRSOP, în legătură cu gradul de interes pentru problemele comunismului în societate. Și procentul era foarte mic: 5%. Într-un fel așa și este. Comunismul are aici și o altă dimensiune, să spunem de experiență personală. Chestiunea cea mai importantă este că a existat o așa de mare saturare cu ideologie înainte, încît acum apare o respingere. Toată lumea caută mai curînd să se situeze în zona pragmatismului, a acțiunii...

Totuși, un partid trebuie să-și stabilească o ideologie, indiferent că oamenii sînt sau nu saturați de ideologie.

Fără îndoială. Dar aceste oferte de programe, de ideologie, nu sînt foarte clar conturate la nivelul mării majorități a partidelor. FDSN este și el în aceeași situație. El se situează — cel puțin așa cum îl văd și l-aș dori eu — în zona de centru-stînga pe spectrul politic, iar sub aspect conceptual într-o zonă de social-democrație. Dar și aici chestiunile sînt foarte complicate. Pentru că mișcarea social-democrată înseamnă ca însăși un amalgam extraodinor de tendințe, de curente. Într-un fel, spre exemplu, se prezintă social-democrația nordică, în alt fel social-democrația latino-americană, unde se vine, să spunem, dinspre dictatură. Și atunci accentele de stînga sînt mult mai puternice decît în Europa. La acest nivel, chestiunile sînt încă fluide. După părerea mea, acest lucru se vede foarte bine la toate partidele, care reprezintă un amalgam de mesaje. Probabil că ne vom îndrepta în următorii ani spre conturarea a trei mari centre de orientare ideologică: probabil, o zonă democrat-cristină — deci centru, centru-dreapta —, o zonă liberală — deci o zonă de centru — și, probabil, o zonă social-democrată — o zonă de centru-stînga. De altfel, cred că electoratul de acum funcționează mai curînd pe mesaje personale, pe legătura cu persoanele politice, decît pe legătura cu anumite ideologii sau programe.

□ Situațiile speciale reclamă soluții speciale

După victoria FDSN-ului în alegeri, partidului dvs. îi revine datoria de a forma guvernul. A existat varianta unui guvern de tehnicieni — și mă gîndesc la vizita lui Mihai Botez de săptămîna trecută —, varianta care a fost respinsă. Cum comentați acest lucru?

După părerea mea, în mod categoric situațiile speciale reclamă soluții speciale. Noi nu trebuie să aplicăm niște scheme politice clasice în acest moment, pentru că nu sîntem în perioada, să spunem, interbelică, a rotației partidelor la guvernare. Nu sîntem nici într-o situație stabilă economică, care să permită schimbări și jocuri de schimbare a guvernului ca în Italia sau în alte părți. Situația noastră este specială, în sensul că în afară de faptul că sîntem, să spunem, în partea recesivă, chiar pentru această perioadă post-revoluționară, dar sîntem și în fața iernii. Ideea inițială — și a noastră și a președintelui — a fost cea a unui guvern de uniune națională la nivel politic, în așa fel încît, pentru acest efort special, să fie puse împreună forțele politice. Pentru că importantă este nu numai echipa guvernamentală și acțiunea sa, ci, mai ales, sprijinul Parlamentului. Și fără un binom eficient executiv-legislativ, acțiunea publică în următoarele luni va fi blocată. Această soluție, din păcate, nu s-a acceptat. După părerea mea,

REFORMA

Cînd în vara lui 1990, într-un interviu publicat în revista "22", Daniel Dăianu vorbea de perioada de tranziție ca de o "vale a plîngerii", mulți cititori ne-au scris, atrăgîndu-ne atenția asupra formulării șocante.

Astăzi, calculîndu-ne bugetul în raport cu prețurile pieței, putem, fiecare dintre noi, să ne recunoaștem sau nu în ipostaza de călători prin această "vale a plîngerii".

Costurile reformei sînt aspre nu doar în România, ci în toate țările Estului. Atît de aspre încît, prin alegeri libere, oamenii votează din nou pentru comuniștii care, cîndva și mereu, au promis și promit raiul pe pămînt. (Suficient ar fi să amintim recentul exemplu al Lituaniei.)

În cazul Estului, prizonier al unei jumătăți de secol de totalitarism, situația se agravează, cu atît mai mult cu cît, astăzi, în întreaga lume, intrăm într-o fază în care politica economică este mai mult axată pe combaterea șomajului decît pe cea a inflației care reclamă guverne de stînga. Pentru noi, cei din Est, e ca și cum pe un bolnav de plămîni l-ai ține în curent. Salvarea noastră ar depinde, prin urmare, de un tip de vitalitate (la care iarăși se face apel), dar și de *terapie* care ni se administrează.

Deocamdată, prețurile au sărit iarăși în aer. Și vine iarna...

Ancheta pe care o publicăm în acest număr și-a propus să intersecteze punctele de vedere ale specialiștilor în economie, ale politicianilor și ale liderilor sindicali cu ceea ce este viața de toate zilele. Sperăm ca prin aceste pagini să întărim și nu să slăbim curajul celor care se recunosc a fi astăzi călători prin "valea plîngerii".

CE SPUN SPECIALIȘTII?

DANIEL DĂIANU

□ Omul de rînd este preocupat pretutindeni de ziua de mîine, de locul de muncă și de nivelul real al salariului, care depinde de dinamica prețurilor. Într-o conjunctură caracterizată de un declin al activității economice, sigur că presiunea de jos, exercitată de cei preocupați de ziua de mîine, este din ce în ce mai mare. În mod normal, în asemenea condiții, autoritățile centrale trebuie să fie extrem de atente față de rețeaua de protecție socială. Pentru că dacă o rețea de protecție socială nu este pusă la punct, exploziile sociale sînt oricînd posibile.

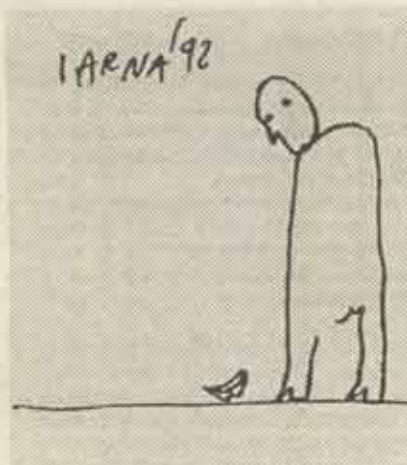
□ Ce aș putea spune omului de rînd, confruntat cu atîtea greutăți în această perioadă? Aș putea să spun, printre altele, că există posibilitatea de-a încerca să pună pe picioare o afacere. Există foarte mulți care au idei, care sînt mai energici. Oameni care au o mobilitate financiară dar și socială și care s-au descurcat. De altfel, se poate observa o dezvoltare accelerată a sectorului privat. Această recomandare sigur că nu este valabilă pentru toată lumea. Pentru că există și oameni care sînt prizonieri ai unui mod de viață, depinzînd foarte mult de locul de muncă: am în vedere pe cei aflați pe platformele industriale. Sigur că situația lor poate să fie și mai dramatică, și de aceea eu am plodit întotdeauna, și pledez și acum, recomandînd viitorului guvern să fie obsedat de ideea formulării unei politici industriale adecvate, care să se îmbine cu o politică comercială și cu instrumentele tradiționale - politică monetară și politică fiscală - care să încerce să protejeze acest organism slăbit aflat în metamorfozare, dar care să ajute pe cei foarte slabi.

□ Eu nu cred că ne putem întoarce, în sensul revenirii la structurile sistemului de comandă. Ceea ce se poate întîmpla este ca intoleranța populației la costuri excesive să ducă la revenirea unor mijloace de control direct, la încercarea atenuării acestor costuri prin politici care să privilegieze obiectivele legate de protejarea locului de muncă. (...) Cred că de aceea se produce o alunecare a electoratului în materie de preferințe,

nu neapărat spre partide comuniste (cu n-aș împărți spectrul politic în comuniști și anticomuniști). În condiții de criză (și acest lucru îl observăm în Europa Occidentală și în lume) se observă o preocupare față de locul de muncă, față de problemele structurale ale economiei. În circumstanțele noastre, tocmai datorită dificultăților economice, partidele de stînga - care nu înseamnă neapărat un partid comunist, înseamnă un partid socialist sau un partid social-democrat - au cîștig de cauză în această bătălie electorală sau în ceea ce privește preferințele electoratului. Drama țîrilor în tranziție este că, din păcate, una este această alternanță a partidelor în materie de preferințe ale electoratului, atunci cînd societatea este așezată, cînd mecanismele ei funcționează și se poate vorbi de economie de piață, și alta este atunci cînd vrei să pui bazele unei societăți cu

DAR VIATA?	
Familie tineri muncitori calificați (23 ani) cu un copil de un an	
Venit lunar: înainte ca el să intre în șomaj tehnic	30.000 lei
Ea - concediu medical pentru copil (altfel era șomeră)	
Întreținerea casei -	4.000 lei
Mîncare (cu foarte mare economie) -	15.000 lei
Lapte pentru copil plus fructe -	6.000 lei
Restul de 5.000 lei pentru transport medicamente îmbrăcăminte pentru copil.	
Nimic pentru ei.	

economie de piață. Sînt cicluri prin care politici ce combat cu precădere inflația alternează cu politici ce combat cu precădere șomajul. La noi această alternanță (care este logică în fapt) se traduce pe planul manifestării exprese a dorinței electoratului, atunci cînd au loc alegeri și, mai departe, în compunerea parlamentului ș.a.m.d., puțînd să devieze cursul unei reforme de la un traseu care ar putea fi considerat optim. Dar ceea

ce este optim pentru factorul de decizie nu este optim pentru cel care trebuie să suporte costurile.

□ Dacă Occidentul ar fi dorit, de pildă, să plătească nota de plată a tranziției, am fi putut merge foarte repede, cu restricția posibilității de a construi instituțional noua societate. Instituțiile înseamnă schimbare culturală, înseamnă legi, reglementări acceptate de oameni. Aici timpul nu poate fi comprimat foarte mult. Deci dacă țările occidentale ar fi acceptat să plătească această notă de plată, să ne ajute să punem în funcțiune o rețea de protecție socială, sigur că am fi putut merge mult mai repede și atunci ar fi fost ușor să ceri oamenilor sacrificii, pentru că sacrificiile s-ar fi redus numai la accelerarea schimbării lor. (...)

□ Perspectiva pe care trebuie s-o dai omului nu trebuie proclamată sub acest generic: facem economie de piață și toată lumea va fi fericită. În primul rînd că în economia de piață nu toată lumea este fericită, și acest lucru trebuie spus. Economia de piață este un sistem concurențial, în care unii cîștigă mai mult decît alții, dar nu toți cîștigă, sînt și unii care pierd și unii care pierd foarte mult. Sigur că într-o economie de piață care funcționează bine, bogăția crește și atunci societatea poate pune pe picioare rețele de protecție care să-i ajute pe cei mai slabi - lucru care se

observă în societățile occidentale.

Dar la orice nivel al venitului global, deci al produsului intern brut, se pot aloca resurse pentru cei mai slabi. Marea problemă este de a vedea cît aloci, pentru că dacă aloci foarte mult pentru protecția socială, distrugi stimulentele care energizează, care induc agentul economic să muncească mult mai mult și mult mai bine.

□ Nu trebuie cerută o rețetă exactă, măsurători - așa ceva nu există. Decidenții au criterii, lucrează cu cifre, dar niciodată nu pot identifica soluția optimă sau, să zicem, optimul absolut; ei se apropie de optime relative. Întotdeauna se produc devieri de la programe. Important este ca aceste devieri să fie cît mai mici și mai ales ca decidenții să fie extrem de pragmatici, foarte atenți la cetățeni și foarte flexibili.

□ Un lucru trebuie explicat oamenilor: că a pretinde să cîștigi tot atît cît cîștigă altul, care lucrează într-o întreprindere profitabilă, nu este echitabil din punctul de vedere al societății în general. O perioadă de timp s-ar putea ca societatea să-l țină prin subvenții - cît întreprinderea va continua să funcționeze. Dar acest lucru nu trebuie perpetuat. În sistemul vechi, fiecare lua cu polonicul. Cel care lucra rentabil și bine, sigur că își lua ceea ce i se cuvenea, chiar mai puțin, pentru că erau și cei care luau fără să li se cuvină. Deci se lua din lingurile unora și se punea în lingurile altora. Din punctul de vedere al unei societăți economice, aceasta duce la moarte lentă dar sigură.

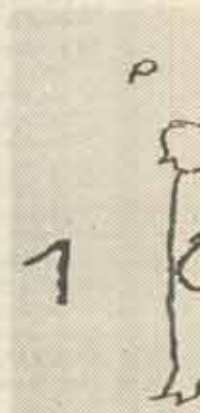
Prof. dr. MIRCEA COȘEA

- Secretar de stat în Ministerul Economiei și Finanțelor, șeful Departamentului de Prognoză Economică -

Dacă într-adevăr se dorește continuarea reformei, adică apariția în România a unei piețe adevărate,

atunci trebuie să se...
prețurilor, pentru că...
bani a unui sim... de...
contribuie la producere...
În principiu, modifică...
determine o mișcare de...
revendicări, deoarece...
economie de piață. I...
reformă o reprezintă ne...
al prețurilor. Această si...
bilitatea apariției unor

DAR VIATA?	
Rata ș...	
Categori...	
1) în evidență...	dintre ca...
2) le-au expirat cele...	dintre ca...
3) nu primesc ajuto...	dintre c...
TOTAL	.....
Numărul șomerilor	.....
muncito...	.....
studii su...	.....
TOTAL	.....

suportat în evoluția...
atenție nu problema n...
situații politice și m...
să determine reforma...
zina trebuie explicată...

1) Schimbarea prețu...
necesară, deoarece...
rafinării suma de l...
cu petrol. Prețul în d...
nu mai corespundea...
duselor prelucrate, a...
extrem de im...
ultimele pati...
ni. P...
internă este în cantit...
extracție, fără a fi ca...
costul pe ansamblu al...
2) Scumpirea benzin...
complicate, ce se va...
prima etapă, imediat...
produsele deja fabri...
transportare. Un efe...
prețul legumelor și f...
suporta tarifele cresc...

ETA

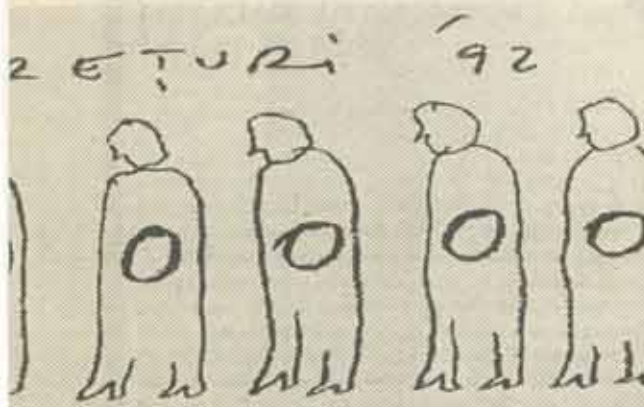

ȘI NOTA EI DE PLATA

leagă ideea variației prețurilor și expresia în ri interni și externi ce distribuie unei mărfi. De preț nu ar trebui să fie, o mișcare socială, în normală în orice situație de opoziție față de caracterul dinamic și nu elimină însă posibilitatea foarte dificil de

producție în piețele orașelor. Va urma un al doilea efect, mult mai grav, care va fi resimțit în prețul tuturor produselor, deoarece, fără excepție, toate vor îngloba în costuri valorile mai mari ale carburantului utilizat tehnologic sau pentru transport. În același timp va crește spectaculos tariful transportului de mărfuri și de călători. Probabil că această creștere a prețului carburanților va determina cel mai important puseu inflaționist al acestui an.

3) Prețul mare al carburantului în România se datorează nu numai evoluției ratei de schimb leu/dolar, ci și politicii de venituri și taxe practicate actualmente, în baza căreia accizele la petrol sînt la un nivel ridicat, deoarece încearcă să acopere pierderile survenite din vânzarea benzinei

Conform datelor serviciului de șomaj al Ministerului Muncii și Protecției sociale, situația șomajului la data de 26 septembrie se prezenta astfel:

Șomajul era de 8,2 %, față de 3,0 % la 31 decembrie 1991.

Șomeri		Numărul șomerilor	
plata ajutorului de șomaj timp de 9 luni		552.045	
femei		339.413	
bărbați		212.632	
Șomeri de plată			
au cerut alocația de sprijin		178.961	
dintre care	au primit alocația	154.074	
	nu au primit-o	24.887	
nu au cerut alocația		97.509	
Șomaj pentru că nu îndeplinesc condițiile			
		81.158	
femei		53.801	
bărbați		27.537	
		909.700	

Categorii socio-profesionale	Distribuția șomerilor pe grupe de vîrstă
483.798	<29 ani..... 54,5%
57.834	între 30-39 ani..... 23,1%
10.413	între 40-49 ani..... 14,0%
552.045	între 50-55 ani..... 4,8%
	>55 ani..... 2,6%
	TOTAL..... 100 %

urilor și care aduc în noi, ci problema diverselor economice capabile împirea prețului la boncest punct de vedere. Benzina era absolut vechi nu asigura necesară aprovizionării de intrare al petrolului prețului de ieșire al pro în vedere devalorizarea celui față de dolar din ul obținut. Producția, cu costuri mari la l să influențeze esențial șomajului.

avea efecte extrem de simți în două etape: în va ridica prețul la toate dar aflate în curs de mediat și dureros va fi lor de toamnă, care va transport de la locul de

pe cartelă, cît și pe cele survenite din vânzarea motorinei către agricultură și alte domenii prioritare la prețuri cu bonificație. Această acciză are ca scop și influențarea populației în direcția economisirii energiei, date fiind dificultățile pe care România le are în procurarea ei. Sistemul accizelor este folosit în majoritatea țărilor europene, deci o revizuire a prețului benzinei va trebui să țină cont de toate elementele care-l influențază, și anume: cursul leu/dolar, sistemul de impozitare, dar și productivitatea instalațiilor de rafinare.

4) Raportat la celelalte țări europene, prețul benzinei este încă mic în România, dar această afirmație ajută numai la explicarea voinței de a stopa scurgerea ilegală de carburanți peste graniță în toate țările vecine.

Nu se poate explica însă acest preț dacă îl raportăm la nivelul salariilor din România, deoarece, deși inferior prețului mondial, el este greu de suportat în condițiile salariilor românești și situează România în rîndul țărilor în care, din punct de vedere real, prețul benzinei este peste media internațională.

DAR VIATA?

□ Volumul producției industriale în perioada 1 ianuarie-30 septembrie 1992 este cu 23,5 % mai scăzut față de perioada corespunzătoare a anului trecut. Scăderi ale producției s-au înregistrat în majoritatea ramurilor, cu excepția extracției și preparării cărbunelui; precum și în poligrafie și edituri, la care s-au realizat creșteri.

Redăm în tabelul de mai jos producția la câteva produse industriale pe luna septembrie 1992, raportată la luna septembrie 1991.

realizări în % față de septembrie 1991	
uleiuri comestibile	102,7
produse zaharoase	72,0
bere	101,1
carne	86,8
preparate din carne	93,9
lapte	97,9
produse lactate	79,5
unt	78,3
brînzetur	68,4
țesături	62,7
confecții	55,3
încălțăminte	66,1
medicamente	76,8
detergenți, săpun	73,9
geamuri	86,1
televizoare	83,5
mobiliier	62,4
energie electrică	82,7

□ Productivitatea muncii în industrie în luna septembrie 1992 a fost cu 19,4% mai mică față de septembrie 1991

□ Resursele de energie primară atrase în economie în perioada 1 ianuarie - 30 septembrie 1992 au fost de 50 milioane tone combustibil convențional, cu 12,1% mai scăzute decît cele din aceeași perioadă a anului trecut cu urmare, în principal, a scăderii importului și producției interne de țije și gaze naturale.

Datele prezentate mai sus sînt preluate din buletinul statistic al Comisiei naționale pentru statistică.

VASILE PILAT

NECESITATE ȘI OPORTUNITATE

Fără îndoială, impactul deciziei guvernului - luată în baza unei hotăriri adoptate încă în vară - de "a da drumul" prețurilor pentru a se corela cu actualul curs al dolarului va fi dur. Îngrijorarea oamenilor este mai mult decît justificată. Pentru unele categorii sociale, ale căror venituri se află deja sub pragul sărăciei, situația, deja dramatică, va deveni de nesuportat. Reacția de respingere de către organismul social a acestei măsuri este firească și legitimă, chiar dacă în susținerea ei se mobilizează un munte de argumente perfect valabile. Această reacție este un fapt de care nu se poate face abstracție. De aceea, problema adoptării acestei măsuri nu este un simplu pro sau contra. Lucrurile se cer clar definite întrucît, contrar aparențelor, fiecare din aceste opțiuni, în lipsa precizărilor, este periculos de echivocă; mai ales în condițiile actuale cînd o serie de "economisti" conservatori au început a se manifesta tot mai activ.

În primul rînd, ca poziție de principiu, trebuie subliniat clar că pentru orice economist-teoretician necesitatea reflectării în prețuri a cursului valutar al monedei naționale ține de domeniul incontestabilului. În cadrul modelului teoretic al unei economii de piață deschise această reflectare - realizată automat (în cazul cursurilor flotante) sau cvasiautomat (în cel al cursurilor fixe-ajustabile) - reprezintă o teză cu valoare axiomatică. Și ea este confirmată de practica economiilor de piață constituite, "așezate". Întrucît cursul de schimb reflectă potențialul economiei (concretizat în capacitatea de export) în raport cu alte economii, reflectarea în prețurile interne a cursului de schimb asigură racordarea dinamică a prețurilor interne la prețurile internaționale, integrarea "naturală" a

economiei naționale în economia mondială și transparența raporturilor dintre costurile naționale și cele internaționale - elemente fără de care distorsiunile în funcționarea pieței și în structura producției, ca și reducerea "capacității de performanță" a economiei sînt inerente. Reflectarea în prețuri a cursului de schimb este o componentă a mecanismului pieței și, respectiv, a procesului de așezare a funcționării economiei pe principile pieței. De aceea, a te pronunța împotriva ei înseamnă a te situa pe poziții anti-reformiste. În același timp însă, decizia de adoptare a unei măsuri concrete cum e cea preconizată

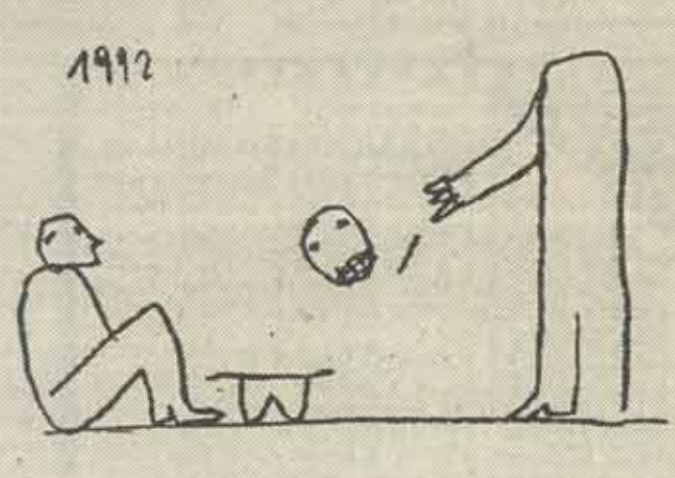
- de revedere a nivelului prețurilor calculate avîndu-se în vedere o rată a cursului de peste două ori mai mică decît cea actuală - reclamă o foarte atentă analiză a consecințelor economice, sociale și politice pe care le poate avea în condițiile stării date a economiei pentru ca, pe această bază, să se poată evalua oportunitatea ei în momentul de față.

Referitor la starea economiei, este suficientă menționarea cîtorva elemente: - ca urmare a întregului context politico-economic intern și extern, ca și a unei politici economice simpliste și incoerente, producția națională a cunoscut o drama-

tică scădere: cea industrială se află cu peste 50% sub nivelul lui '89, iar cea agricolă nu mai poate asigura hrana populației; - alături de blocajul financiar, situația foarte grea în privința aprovizionării cu resursele energetice necesare în condițiile iernii ce bate la ușă va avea drept efect reducerea în continuare a producției și, respectiv, a posibilităților de satisfacere a nevoilor populației;

- inflația de proporții a dus la o puternică reducere a veniturilor reale ale populației și a nivelului de trai: venitul salarial mediu pe o persoană s-a redus la circa 50 dolari SUA și nu sînt semne că nu va continua să se reducă.

În aceste condiții, punerea în aplicare a hotărîrii de creștere a prețurilor corespunzător reducerii cursului leului în raport cu dolarul ar putea avea efecte mult mai grave decît cîștigul rezultat din aplicarea ei. În primul rînd, amploarea deosebit de mare a acestei creșteri de prețuri (în medie, pe industrie, o dublare) va fi de natură fie să amplifice exponențial - în condițiile unei politici monetare restrictive - blocajul financiar, cu efect catastrofal asupra producției (și în același timp să determine o puternică reducere a veniturilor reale ale populației), fie - în cazul unei politici monetare laxe - să ne arunce într-o spirală inflaționistă de proporții, ce ar putea deveni necontrolabilă, cu consecințe și mai grave asupra funcționării economiei și nivelului de trai. Problema esențială devine problema suportabilității de către organismul social (și economic) a acestei măsuri în condițiile date din economie. Căci manifestarea efectivă a reacției de respingere a măsurii s-ar putea transforma într-o reacție de respingere a însăși ideii de reformă, cu inerențial reflex în plan politic. Sub acest aspect, exemplul Lituaniei este mai mult decît relevant. De aceea, măsuri precum cea discutată aici - a cărei necesitate (ca majoră componentă a procesului

de creare a mecanismelor de piață) este indiscutabilă - nu pot fi adoptate fără o temeinică analiză concretă, cu determinarea cantitativă a tuturor implicațiilor și a posibilităților de asigurare a protecției sociale strict necesare pentru evitarea blocării reformei, pe de o parte, și pe de altă parte fără conceperea și inițierea de acțiuni economice și social-politice orientate către crearea condițiilor minime necesare succesului. Este ceea ce așteptăm să facă guvernul d-lui Stolojan care, din păcate, s-a limitat la a ne spune că măsura este necesară.

(Continuare în pag. 10)

REFORMA

CE SPUN POLITICIENII?

EUGEN DIJMĂRESCU

Referitor la scumpirea benzinei, părerea mea a fost, încă de atunci, că hotărârea trebuia aplicată la 1 august și este un mare semn de întrebare pentru mine de unde a putut guvernul să acopere niște diferențe de prețuri și costuri enorme care s-au acumulat în toată această perioadă și care răbufnesc acum cu consecințe în majorarea deficitului bugetar. Mărturisesc că nu am avut o poziție publică atunci, nimeni nu mi-a pus o astfel de întrebare, pot să spun însă că am anumite obiecții care țin de tehnica întocmirii hotărârii, adică modalitatea în care trebuie acordat prețul agenților energetici pe piața internă vizavi de modificarea lunară a costului importurilor. Deci nu o trecere bruscă, cum este aceasta, la benzină, ci acomodări lunare în raport cu mișcarea reală a prețurilor de import care ar fi putut să însemne nu numai creșteri, dar și scăderi. Bineînțeles, coroborat cu mișcarea cursului de schimb.

Pe de altă parte, îmi mențin poziția privind protejarea competitivității industriei românești. Între prețurile agenților energetici din țară și din import ar fi trebuit să se facă o medie ponderată pentru a putea păstra competitivitatea și pe piața internă, și pe cea externă. Dacă hotărârea ar fi fost aplicată de la 1 august, nu s-ar fi produs dezechilibrele care au apărut acum în balanța costurilor la toate marile întreprinderi și la consumatori în prag de iarnă.

FSN nu s-a opus acestei măsuri și, oricum, nu acesta a fost obiectul discuției din luna septembrie la consultările cu dl. Stoiljan; ele s-au referit la momentul reducerii subvențiilor la consumator pentru produsele încă subvenționate. Despre aceste subvenții s-a discutat atunci, nu despre hotărârea 412!

CORNELIU COPOSU

Am spus atunci, la discuțiile cu dl. Stoiljan, că nu este cazul să se intervină cu măsuri populiste, care ar putea strangula punerea în aplicare a programului de reformă. Noi ne-am opus amănării. De fapt, am fost singurii care am făcut-o.

OLIVIU GHERMAN

Am exprimat poziția FDSN-ului cu ocazia consultărilor care au avut loc la președinția Consiliului de Miniștri. Acestea au constat în următoarele: întâi că, din păcate, pregătirea populației pentru acest pas nu a fost făcută în mod suficient și, în al doilea, că acest pas trebuia realizat diferențiat, cu o altă structură a reducerilor decât cea care a fost propusă pentru ambele variante, atât în cea lineară, cât și în varianta grupată. Acesta a fost punctul de vedere exprimat, și am constatat că a fost bun, nu numai din cauza perturbării alegerilor, ci și din cauză că nu a fost explicată suficient necesitatea reducerii subvențiilor, astfel încât să se înțeleagă că nu este vorba de un act îndreptat împotriva populației, ci pentru însănătoșirea economiei, neafectând însă populația, prin compensațiile acordate.

VIOREL SĂLĂGEAN

O politică economică coerentă nu se realizează prin tatonări și amănări, ci pe bază de principii și mecanisme economice. Dl. Stoiljan a jucat o carte politică amânând măsura de scumpire a benzinei, renunțând în mod inexplicabil la regulile economiei de piață. Dinsul afirmă acum că amânarea s-a datorat presiunii unor partide și sindicate, sub motivul perturbării alegerilor, dar eu nu mă refer la acest moment fierbinte, ci la consecința acestui guvern Stoiljan de a aplica niște măsuri care să-l scutească de interpretări politice.

O asemenea măsură putea fi aplicată începând cu februarie-martie, printr-o creștere gradată care să fie absorbită de populație treptat, printr-o corelare între indicii de creștere a prețurilor cu indicii de creștere a salariilor, ca omul să nu fie izbit de o majorare bruscă. Nu există o motivație economică serioasă a majorării prețului benzinei. O să accept o asemenea balanță a echilibrului între prețurile exprimate în dolari și prețurile de venire în lei în momentul în care o să facem o echivalare de bun simț a salariilor. Pe ce criterii ne comparăm noi cu alte țări? Să nu

invocăm principii de economie mondială rupte de rigorile economice interne! Acesta este un atentat la buzunarul cetățeanului din partea guvernului Stoiljan, care, prin măsuri finanțiste - taxe, impozite, dobânzi - exagerate, caută să salveze bugetul statului. Este o practică antieconomică, ce sufocă mecanismul producției.

Dacă partidele au acceptat un asemenea pact cu primul-ministru, o asemenea decizie nu a putut fi luată decât din necunoașterea implicațiilor ei. Nu era de datoria partidelor să-și spună părerea în legătură cu această măsură sau trebuiau să și-o spună mai de mult, din aprilie-mai. Oricum, nu cred că dacă ea ar fi fost luată înainte de alegeri s-ar fi perturbat desfășurarea lor; așa cum lumea nu iese acum în stradă, nu ar fi ieșit nici atunci. Noi nu avem principii economice, noi avem stări economice corelate cu stările politice. Asta nu înseamnă economie de piață.

DINU PATRICIU

Atunci, la negocieri, a fost Horia Rusu, și noi am susținut necesitatea liberalizării imediate, dar pot să vă spun că despre asta s-a discutat, nu despre hotărârea 412. Evident, ca liberali, am fost pentru această liberalizare imediată a prețurilor ca metodă de însănătoșire a economiei.

Era normal ca prețul benzinei să fie liberalizat, dar el este grevat de accize care-l asimilează produselor de lux, iar în al doilea rând el este grevat de compensarea subvențiilor prețului de care se vinde carburantul către consumatorii din agricultură, construcții, sănătate, transporturi. Or, aceste subvenții sînt nejustificate, dacă vrem să facem o

modificare radicală a sistemului nostru de gândire economică. Deci prețul real al benzinei ar trebui să fie mai scăzut decât cel practicat de către această întreprindere, mă refer la Rompetrol, care este un monopol de stat. Acesta este un alt paradox, ca într-o economie care se vrea de piață să se mențină astfel de monopoluri. Într-un context mai larg al discuției despre resursele energetice, într-o țară în care doar 5% din forța de muncă este ocupată în industrie (care consumă 45% din resursele energetice ale țării), numai printr-o restructurare economică curajoasă se poate ajunge la un echilibru între producția

DAR VIATA? "SĂ PUNĂ PARLAMENTARIILE MÎNĂ DE LA MÎNĂ SĂ MĂ ÎNGROAPE"

Într-o zi întreagă reușește să strîngă cam 250 lei: o piine, o sticlă de lapte, țigări; restul îl pune la ciorap pentru înmormintare. Ciotul mîinii stîngi, negru și cu pielea lucioasă, este expus privirilor. Într-o oră, din sutele de oameni care au trecut pe acolo, doar șapte s-au oprit în fața pîlării, lăsînd să cadă ceva.

Mîna și piciorul au rămas pe undeva pe la Cotul Donului. Cereșea și înainte de revoluție, dar "pe apucatele", că nu-l lăsa miliția. De cîștigat, cam tot atîta cîștiga, dar de trăit, trăia mai bine. A fost pe 21 decembrie la revoluție, a stat și el acolo sprijinit în cîrjă, că altceva tot nu putea să facă, ghinionul lui e că nu l-au împușcat atunci: "Măcar muream fericit și nu mai apucam să văd tot rahatul ăsta". Nici rînit n-a fost măcar, alt ghinion, acum ar fi luat și el "o pensie, ceva"... Crede că lumea e din ce în ce mai rea, mai a dracului și fără milă. "Dacă înainte mă gonea miliția, acum am de furcă cu nebunii ăștia bătrîni, foști coloni, securiști sau co-or fi fost. Unul m-a luat chiar la bătaie într-o zi, urla la mine: fr-aj ai dracului de corpețori, vrei să ajungeti milionari pe spatele nostru. De parcă îi oblig eu să-mi dea ceva!"

Din cînd în cînd mîncîcă la supra săracilor, dar și acolo trebuie să se tocmească să capete ceva, îi cer tot felul de acte ca să arate că n-are din ce trăi și că nu este nimeni care să-i poarte de grijă. "Niște jigodii - conchide -, fură de stîng". Crede că ar trebui să se ocupe statul de cei ca el, să le dea un ajutor social "ca în America", sau să le asigure măcar un loc unde să-și pună capul, acum că vine frigul. Iarna trecută a dormit prin scările blocurilor.

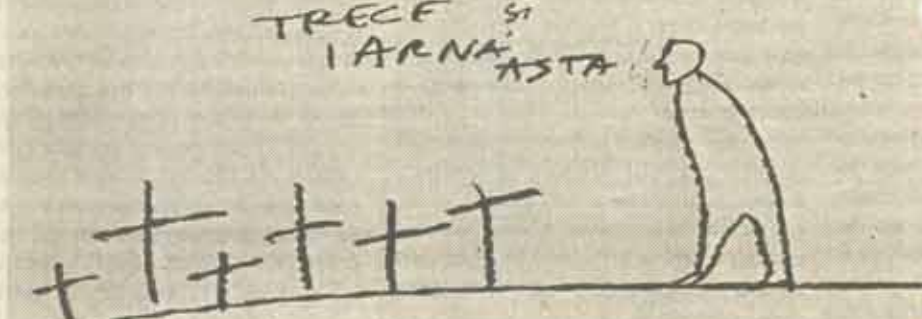
De scumpiri nu-i prea pasă, pentru că este integrat în economia de piață, crește prețurile, lasă și oamenii în pîlărie mai mult. Un singur lucru îl interesează: să fie îngropat creștinește, să aibă o luminare la cap. Cînd o simți că "se apropie", o să se mute în fața Senatului, "ca să se împiedice de mine toți ăștia de conduc țara și să pue mîna de la mîna să-mi plătească un popă și un loc de veci". (ANDREEA PORA)

DAR VIATA?

"NOROC CĂ NU MAI AVEM MULT DE TRĂIT"

Stă acolo, la colțul dintre Călea Victoriei și strada Amzei, de exact două ceasuri. N-a vîndut nimic, dar stă, pentru că banii de pe "marfă" înseamnă mîncarea pe ziua de azi. Îmi spune cum îl cheamă, dar mă roagă să nu public, are și el "mîndria" lui. Pe o bucată de ziar are întinse cîteva vechituri: o pereche de papuci de plastic (300 lei), două căni de tablă (100 lei), o forfecuță de unghii (între 200 și 300), o carafă de apă (350 lei) și articolul "forte", în care își pune cele mai mari speranțe: un platou de porțelan (600 lei), piesă rămasă dintr-un fost serviciu de masă ce a luat și el, în timp, drumul economiei de piață. Lumea se oprește, întreabă, întorce pe o față și pe alta platoul, se uită la bătrîn și îl pune la loc pe ziar. "Prea scump", este concluzia generală. Prețul scade imediat la 550 lei, "cît un kilogram de carne", se justifică bătrînul aproape cu jenă. Și lui i se pare mult, altdatî tot serviciul costa 500, dar n-are încotro, de cînd s-a scumpit benzina toți au ridicat prețurile... Nici înainte nu se ajungea cu banii, "dintr-o pensie de 6.000, este imposibil să supraviețuiești două persoane", îmi spune. Soția are 84 de ani, el 85, iar la vîrsta asta nimeni nu mai vrea să-l angajeze: "Se caută oameni tineri, și nici ei nu găsesc întotdeauna". Încei-încei, au vîndut aproape tot. Ba pentru lemne, care s-au făcut 7.000, ba pentru lumină și întreținere, dar în special pentru mîncare. Cumpără din cînd în cînd cîte un kilogram de carne "d'ăia ieftină", cartofi și morcovi. "Soția face o ciorbă din care întîndem cîte patru-cinci zile, după aia ceai, piine și mere, că au vitamine". În ultima săptămînă a vîndut de 1.500 de lei: o pîlură și o pereche de pantofi de iarnă. Nu știe cît vor mai rezista. Oricum, nu se simte umilit să facă treaba asta, mai rău e de cei care au ajuns să caute prin gunoarie, să întîndă mina la colț de stradă sau care au fost "cineva" la viața lor și acum trebuie să-și vîndă și salteaua de sub ei. "Vremuri grele domnișoară, noroc că nu mai avem mult de trăit." Îmi spune că dacă reușește să "dea" azi tot, banii le vor ajunge să cumpere mîncare pentru o săptămînă. "Și după aceea?" întreb. "Păi mai am cîte ceva: un fier de călcat cu cărbuni, un palton și o lustră foarte frumoasă, dar pe aia vreau să o țin pentru vremuri mai grele." (ANDREEA PORA)

V-AM SPUS CĂ
TREC și
IARNA
ASTA

ȘI NOTA EI DE PLATA

CE SPUN SINDICATELE?

BOGDAN HOSSU
- Președintele Cartelului Alfa -

În luna august a avut loc o întâlnire a Consiliului Național Consultativ cu dl. Stolojan și am căzut atunci de acord că HB 412 este normal să nu se suprapună cu cea de a doua etapă de reducere a subvențiilor. Dar și asta a fost tot un fel de aranjament al

dezastruoase. Dl. Stolojan și-a luat atunci angajamentul verbal în cadrul Comisiei Naționale de Indexare, declarând chiar și pe postul național de televiziune că va respecta înțelegerea încheiată.

Mitingul din septembrie a fost organizat tocmai împotriva HB 412, pentru că noi am sesizat atunci pericolul, când am văzut că nu este anulat acest HB. El putea rămâne în vigoare în sectoarele în care se dorea și care

MIRON MITREA
- Președintele CSI Frația -

Nu sîntem de acord cu scumpirea carburanților și sîntem hotărîți să cerem guvernanților revenirea la prețurile inițiale. Discuția din septembrie cu dl. Stolojan s-a referit la aminarea retragerii subvențiilor și nu la scumpirea carburantului, întrucît carburantul nu era subvenționat. Aminarea cerută de noi se limita pînă la formarea noului guvern. În acea întâlnire, dl. Stolojan și-a dat cuvîntul de onoare că prețul la carburanți nu va fi afectat de nici o scumpire pînă la 1 martie și a revenit cu data de 1 ianuarie. Nu s-a încheiat nici un protocol în acest sens. Singurul protocol încheiat, care prevedea ca orice măsură cu impact social să se ia numai după consultarea prealabilă a sindicatelor, a fost încălecat brutal de către guvern. Nu numai că nu am fost consultați, dar nici măcar nu am reușit să contactăm guvernanții.

În nici un caz noi nu am acceptat scumpirea carburanților, pe care o considerăm o greșeală economică foarte mare. Scoatem ideea subvențiilor și inventăm bonificațiile. Care este diferența? Reintroducem subvenția la carburanți pentru că am terminat cu griul și porumbul, pentru că am terminat afacerile pe anul în curs și trebuie să inventăm altele. Părerea noastră este că țigărele ar trebui subvenționate, la fel și energia electrică. Neavînd puterea de cumpărare a muncitorilor din Vest, nu trebuie să ne aliniem noi la prețurile de acolo. Este o idee falsă.

DAR VIATA?

Familie
maistru,
bibliotecară, copil
clasa a XII-a

Venit lunar în mînă - 40.000 lei
Cheltuieli:
mîncare (piine, zarzavaturi, ouă mezeluri,
ulei, zahăr) 27.180 lei
săpun, detergent 2.000
întreținere 3.500
transport 800
meditații copil 5.400
Total 38.880
Pentru alte cheltuieli rămîn 1.120 lei lunar.

VICTOR CIORBEA
- Președintele CNSRL -

În definitiv, acum se culeg roadele a ceea ce s-a semănat. Funcție de configurația noului guvern, de politica acestuia, va depinde și reacția noastră. În momentul de față, se profită din plin de faptul că fostul guvern își trăiește ultimele zile. Este imposibil să luăm legătura cu vreun ministru, ca să nu mai discutăm de primul-ministru. Am încercat contactarea d-lui Stolojan, pentru că noi, în învățămînt, avem mari probleme, dar a fost practic imposibil.

CNC se va întruni și va analiza consecințele creșterii aberante a prețurilor. De fapt, noi ne-am prezentat foarte clar poziția. Așteptăm cu mare interes formarea noului guvern, dar nu vom accepta ca în el să apară PRM sau PSM. Ar fi dezastruos.

Au consemnat:
ANDREEA PORĂ,
MATEI DUMITRU, OANA ARMEANU

DAR VIATA?

□ Pentru fiecare trimestru al anului, departamentul de prognoză al Ministerului Economiei și Finanțelor face prognoze referitoare la creșterea prețurilor în perioada respectivă. În funcție de aceste prognoze, comisia de indexare stabilește procentele de indexare.

□ Pentru perioada 1 septembrie-31 decembrie 1992 s-a prevăzut că prețurile de consum vor crește în medie cu 26 % față de perioada anterioară (1 mai-31 august 1992), ținîndu-se cont și de scumpirea benzinei. Ca urmare, indexarea pentru această perioadă s-a aplicat începînd cu 1 septembrie, cu următoarele procente:

salariați	15,3 %	Alocația de stat pentru copii s-a mărit cu 160 lei/lună pentru fiecare copil, ajungînd la valoarea de 1.210 lei/lună pentru fiecare copil.
pensionari	15,74 %	
șomeri	15,3 %	

O nouă indexare nu se va realiza pînă la sfîrșitul anului, decît dacă media prețurilor de consum va depăși valoarea prevăzută, de 26 %.

□ Deoarece în luna septembrie 1992 prețurile de consum au crescut față de luna august 1992 doar cu 10,1 %, rezultă că în luna septembrie salariul real a fost cu 6,9 % mai mare decît în august.

În tabelul de mai jos sînt redate comparativ valorile salariilor și pensiilor în perioada 1 septembrie-31 decembrie 1992 și 1 mai-31 august 1992:

	01.05-31.08.	01.09-31.12.	creștere în % de
Salariul minim brut	11.200 lei	12.920 lei	15,35 %
Salariul minim net cei cu copii	9.296 lei	10.721 lei	15,32 %
cei fără copii	8.820 lei	10.171 lei	15,31 %
Salariul mediu brut	25.026 lei	29.415 lei	17,53 %
Salariul mediu net	19.804 lei	23.306 lei	17,68 %
Pensia medie	11.357 lei	13.145 lei	15,74 %

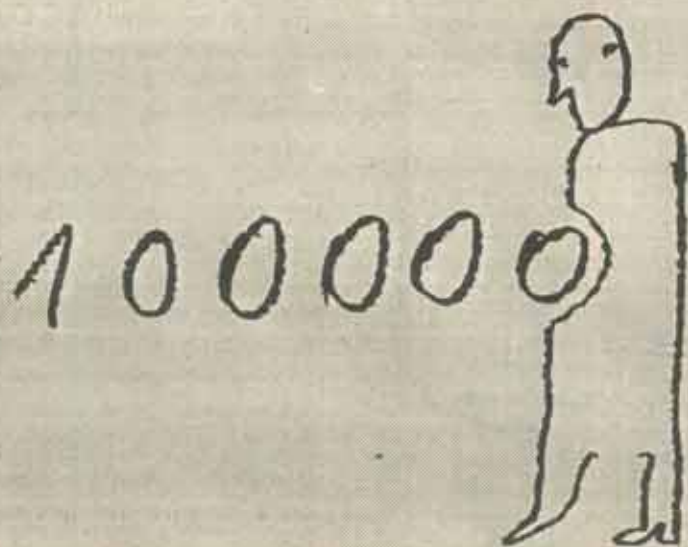
Datele prezentate ne-au fost puse la dispoziție de Ministerul Muncii și Protecției Sociale.

guvernului, în sensul că există resurse și se poate amîna pînă spre 1 noiembrie cînd apare noul guvern. Deci noul guvern, în plenitudinea facultăților mintale, va lua o decizie asupra acestei chestiuni.

Efectul tăierii subvențiilor fără HB 412 se estîma la 38 miliarde lei, iar cu HB 412 la 82 miliarde, deci mai mare de peste două ori, și asta numai pentru produsele de strictă necesitate ale populației. În sistemul economic global, concluziile erau

erau indispensabile - ca de exemplu tablele neferoase -, dar putea fi anulat pentru altele. Era clar o manevră politică pînă la alegeri, lucru care s-a și dovedit de altfel.

În ceea ce privește inițierea unei greve de proporții, cred că ea va folosi numai viitorilor guvernanți. Noi intenționăm o **manifestare publică** în fața Guvernului și a Parlamentului, și nu cu numai 2.000 de oameni, ci cu vreo 200.000, pentru ca Parlamentul să sesizeze dorința electoratului.

DAR VIATA?

LA COTROCENI

Prin gaura ciorapului, rotundă cît un bănuș, piciorul femeii apare alb. E primul lucru care îți sare în ochi la ea și pe urmă vezi hainele care afirmă gleampăt: o fustă gri, necălcată și o bluză din ceva incert. Stă la o masă și scrie chircită, cu litere mari și puțin aplecate spre stînga; scrie pe o hîrtie plină parcă de furnici negre. În camera de așteptare de la poarta Cotrocenilor - ea, un el și trei copii. Familia Răducanu.

Vin pe aici în audiență la Președinte. Necazurile i-au adus. Bărbatul e nebărbierit de mai multe zile și cu ochii intrați în fundul capului. Ține în poală un băiețel pe care îl tot saltă pe picioare, iar din cînd în cînd privește peste umărul femeii care parcă nu se poate opri din scris. Îi șoptește cite ceva. Din primăvară și-a pierdut serviciul, era fierar betonist pe un șantier din București, dar cum nu mai aveau de lucru a fost pus pe drumuri. Necazul cel mare e că garsoniera în care stau toți cinci, pe undeva la marginea Bercenilor, riscă acum să le "cadă-n cap", căci e o locuință de servicii insalubră. Conform legii, ar trebui mai întîi să o restituie întreprinderii, odată ce și-a pierdut serviciul și abia apoi să primească altceva. De asta tot bat pe la diverse uși, să li se facă dreptate.

Băiatul cel mare se joacă cu o doamnă de alături care îl ademenește cu un biscuit. Îl întinde și apoi îl trage repede, iar mînuțele băiatului taie aerul în gol. Aceasta ride cu o gură mare, din care se zăresc dinții stricați. Femeia, care în sfîrșit s-a oprit din scris, se ridică și scoate dintr-o plasă trei napolitane pe care le împarte copiilor. Pare mai liniștită acum. Își întoarce fața și intră în vorbă, parcă scuzîndu-se: "Nu mai știu ce să le dau să mînce. Sînt mărișori acum, ar avea nevoie de toate cele, dar ce pot să le fac cînd noi abia ne ajungem cu banii?". "Lăsați doamnă, căci și eu știu ce înseamnă necazurile. De mai bine de un an jumate alerg după o nenorocită de bucată de pămînt. Sper că oi găsi înțelegere aici, la domnul Președinte".

Din spatele ușii pe care scrie **Audiențe** apare un bărbat în costum închis la culoare care strigă pe cineva cu un nume caraghios. Liniștea de citeva momente e din nou întreruptă de zumzetul continuu al glasurilor ce-și tot împărtășesc necazurile. "Dumneavoastră ce v-au spus ultima dată?" "Că nu e de competența lor, dar dacă tot am venit pînă aici, să las o plîngere că o se ocupe cineva și de asta." "Și mie cam la fel." Femeia își înghiontește bărbatul, îndemnîndu-l cu o mișcare scurtă a capului să se ducă să vadă ce se întîmplă, ei cît mai au de așteptat.

E joi la prînz. O zi ca oricare alta. Familia Răducanu, în anul 1992, trebuie să trăiască. Indiferenți la manevrele politice, la diversivunile maghiare sau cele americane, neinteresați de cine-o să iasă prim-ministru ori ce e nou în Basarabia, conștienți doar că ultima scumpire a benzinei va afecta și prețul pîinii și al salamului. (MARIAN CHIRIAC)

CAIUS DRAGOMIR

DINCOLO DE CUVINTE

(O vedere asupra social-democrației actuale)

- O ideologie orientată prevalent către social și mai ales către socializarea activităților umane
- Social-democrația modernă ● Socialismul clasic – izolare, arierare tehnologică, invaliditate financiară ● Social-democrația – o ofertă pentru tranziția Estului ●

Nu sînt multe zile de cînd a încetat din viață marele lider social-democrat Willy Brandt, unul dintre oamenii care au influențat masiv destinul Europei. El nu a avut o influență europeană de dimensiunile aceleia a unor Konrad Adenauer, Charles de Gaulle, Winston Churchill sau Harry Truman, pentru a referi cazul său la cel al personalităților generației care l-a precedat, și nici o influență pe măsura celei a unor Ronald Reagan, Lech Walesa, Ioan Paul al II-lea, Mihail Gorbaciov sau Margaret Thatcher. Oricum, istoria va reține personalitatea lui Willy Brandt între acelea care obligă existența politică actuală la o definire în cadrul oferit de sisteme. Brandt este, într-o semnificativă măsură, politica decisivă a nu renunța la ideologie; în speță, la o ideologie orientată prevalent către social și mai ales către socializarea activităților umane.

Brandt a știut exact că omul european de astăzi, spre deosebire de omul american, are o zdrobitoare nevoie de concepte definitorii pentru identitatea politică – a sa ori a altora. Nevoia de concepte este, fatal, și o nevoie de cuvinte. Uneori, această din urmă necesitate o anulează pe cea dintîi. Cuvintele unesc oamenii în condiția pe care psihanalistii o numesc cerebralizare: pentru personalitățile mai puțin puternice, manifestările verbal-conceptuale elimină reacțiile emoționale. America este participativă; Europa este interpretativă. Experiența românească este, în acest sens, pe deplin, o experiență europeană – din păcate, dacă privim lucrurile în sensul definit aici. Cuvîntul stă pentru o identitate dorită. Cuvîntul dezvăluie însă, uneori, și dedesubturi nedorite ale acestei identități. Ce spune și ce ascunde cuvîntul social-democrație? Care este trecutul, actualitatea și perspectiva sa? Românii depind enorm de acest cuvînt, precum și de utilizarea și lămurirea aceluia de liberalism, capitalism, comunism și altele? Descifrarea sensului și metasensului social-democrației se poate face doar în context istoric, orizontal, în context european sau mondial și deci, global, în fireasca sa imanență – dar nu numai aici, acum, ci și pe un oarecare prag al transcendenței.

Este interesant de gîndit conceptul de social-democrație, în contextul unui studiu poate în sine schematic sau chiar sărac, mult prea bine cunoscut astăzi, extrem de semnificativ însă pentru atmosfera politică actuală. "End of history?" al lui Francis

Fukuyama este, desigur, depășit în concluzia sa: întreaga idee exprimată acolo este desuetă ca logică a înlînșurii, dar conceptele sînt utilizate în sensul lor actual. Fukuyama vorbește de victoria generală a liberalismului – o victorie la nivel planetar. Uită el de existența social-democrației? Decisivă ca prezență politică în multe țări, politologul american o socotește oare drept nesemnificativă în istoria umanității actuale? Sigur, nu poate fi vorba de nici una dintre aceste motivații. Explicația este evidentă: social-democrația actuală este inclusă de Fukuyama în sfera unui liberalism conceput în sens larg, tratat și delimitat cu un aparat mai curînd filosofic, sau politico-filosofic, decît cu unul concret politic. Social-democrația modernă, social-democrația care aspiră – cu șanse foarte observabile și reale – să se perpetueze în secolul următor, este autentic democratică, eliminînd dintre conceptele sale programatice ideea revoluției socialiste, în orice caz aceea a violenței, principiul dictaturii și, recent, elimină egal voința centralistă și – implicit – etatistă în economie, decizia de a naționaliza și de a dirija economia prin intervenția administrativă directă a statului.

Renunțarea la intențiile violente și la înclinațiile dictatoriale reprezintă, în cadrul principiilor social-democrației, consecința firească a generalizării votului universal. Abandonarea ideii proprietății colective – inclusiv a proprietății de stat, cel puțin ca formă preferențială și, eventual, dominantă de proprietate – este, în istoria acestui curent politic, o achiziție recentă, caracterul ei se menține, încă, foarte circumstanțial, dar de

acest abandon depinde viitorul social-democrației și, pe cale de consecință, cel puțin parțial, destinul european. Nu este locul de a argumenta asupra nevoii ca economia actuală și cea a viitorului să fie orientată capitalist, să se fundamenteze pe inițiative și proprietate privată. Un studiu profund al ineficienței economiilor centralizate și pluri-ficte necesită analiza procesului de muncă, a proceselor de formare de capital, a interacțiunilor diferitelor piețe (a produselor, a capitalurilor, a muncii etc.). Pentru moment este suficient să se observe că nu în calitate de comunism s-a prăbușit comunismul, pentru că niciodată nu s-a știut ce înseamnă asta, ci în calitate de socialism. Social-democrația suedeză a adoptat renunțarea la etatizare întrucît multe din investițiile patronatului suedez sînt efectuate în afara granițelor naționale. Socialiștii francezi au renunțat la naționalizări spre a nu se pierde, pentru Franța, injecția tehnologică realizată prin intermediul întreprinderilor mixte. În fapt, nici o țară, azi, nu mai poate naționaliza, din cauza formațiunilor economice transnaționale. Economia mondială – partea dinamică și dezvoltată a economiei mondiale – este una, și ea este obligată să ia forma celei mai puternice economii naționale care este încă cea americană, nu întîmplător o economie pur capitalistă. Deci socialismul clasic nu mai poate însemna decît izolare și, consecutiv, arierare tehnologică plus invaliditate financiară. Ce înseamnă astăzi capitalismul pur liberal? Pluralitatea comportamentelor economice plus pluralitatea de condiție socială și destin uman. Ce poate însemna astăzi social-democrația? Încercarea de menținere în stare de sinteză a unui paradox: pluralitatea comportamentelor economice plus unitatea de condiție socială și destin uman. De vreme ce unitatea socială este un scop mereu amenințat în ambianța umană diversă, pluralistă cultural, etnic, sub raportul generațiilor etc., mereu poate exista tentația socialistă tipică: unitatea de condiție socială și destin uman prin unificarea forțată a

comportamentelor economice. Social-democrația actuală nu dispune încă de actul programatic suficient reprezentînd adeziunea sa la principiile liberalismului economic. Fukuyama a confundat o suită de incidente cu realizarea unei noi existențe.

Tradiția social-democrată aduce, încă, în lumea de azi, primejdii grave. Partidul care a făcut revoluția bolșevică, instaurînd cea mai josnică tiranie din istoria umanității, purta denumirea – necontestată de nici o altă forță politică aptă să probeze o altă calitate – Partidul Muncitoresc Social-Democrat din Rusia (PMSDR). Abia după octombrie 1917, la cel de al VII-lea congres, PMSDR s-a transformat în partidul comunist dizolvat în 1991 de Boris Elțin. Toate partidele care au încercat mișcări revoluționare similare în perioada care a urmat primului război mondial erau partide social-democrate. Faptele acestea ar putea fi socotite ca țînînd de o epocă îndepărtată. După cel de al doilea război mondial, partidele comuniste au inițiat represii similare împotriva partidelor denumite burgheze – în terminologie marxistă – și împotriva social-democrațiilor, cel puțin atunci cînd ultimii nu au putut fi încorporați în sistemul politic unic dominat de sovietici. Cel care parcurge însă memoriile recent dispărutului conducător care a fost Willy Brandt vede în acestea atît o concepție politică hotărît orientată înspre discriminările de clasă, un limbaj și chiar o ideologie subtextuală sau deschisă tipic marxiste. Acest om a condus însă – și chiar cu succes – unul din marile state democratice și capitaliste ale ultimelor decenii europene.

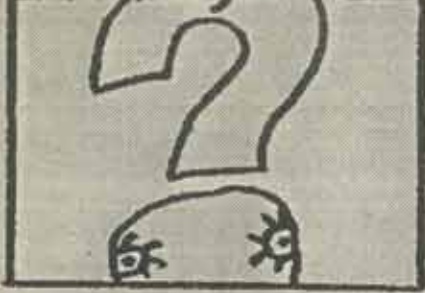
O singură idee se degajă din toate aceste observații și reflecții: social-democrația este o tendință politică, dar și un concept socio-politic necesar a se defini progresiv în anii care vin. În cazul contrar, social-democrația se va absorbi în liberalism sau va dispărea pur și simplu. Pentru Estul european, social-democrația începe prin a fi o ofertă pentru tranziție. A devenit evident că liberalismul nu se poate substitui instantaneu comunismului.

Social-democrația este însă, global, astăzi un pariu în planul ontologiei umane. Poate fi omul o ființă individuală în zona interesului economic, fiind, în același timp, o ființă socială în zona existențială, a comunicării cu semenii? Altfel spus, poate el adapta pluralitatea comportamentelor economice cu o unitate de condiție socială și de destin uman? Social-democrația este, deci, una dintre acele ipoteze prin care omul se verifică pe sine și, astfel, face ca istoria să nu se încheie. Experimentul lumii răsăritene poate fi decisiv pentru multe dintre aceste ipoteze – cu condiția, desigur, ca nervozitatea noastră istorică să fie înlocuită cu o spontaneitate calmă, cu o fermitate asociată toleranței și răbdării.

SONDAJ DE OPINIE

CENTRUL INDEPENDENT DE STUDII SOCIALE ȘI SONDAJE - C.I.S.

PAVEL CÂMPEANU

WANTED: UN PRIM-MINISTRU, UN GUVERN

N.B. La data când închei rândurile de mai jos, țara are un Parlament, un Președinte și chiar o opoziție - ea nu are un guvern care să fi rezultat din recente alegeri.

□ Schimbare de mobilier

De-a lungul ultimului an, principala mobilă a vieții noastre politice a fost urna. Toamna trecută, ea se pregătea pentru referendumul asupra Constituției, consumat în decembrie '91 cu rezultate mult mai avantajoase pentru putere decât pentru opoziție. Două luni mai târziu, alegătorii reveneau la aceleași urne pentru a-și desemna primarii și consilierii locali - competiție ale cărei rezultate păreau să vestească declinul puterii și avântul opoziției. Următoarea noastră întâlnire cu urnele era prevăzută să aibă loc, potrivit acordului dintre formațiunile politice, peste alte trei luni, dându-ne prilejul să alegem un nou Parlament și un nou Președinte. Vechiul Parlament și vechiul Președinte aveau însă alți motive, cit și mijloacele de trebuință, spre a transforma aceste trei luni în șapte. Și astfel, pentru prezidențiale, urnele au înghițit de abia în 27 septembrie cele 11.898.856 de buletine valabil exprimate, cărora în 11 octombrie li s-a adăugat suplimentul de 12.034.636 al turului II de scrutin.

Acum febra electorală prelungită pare să se stingă și, odată cu ea, pendularea noastră între domiciliu și secții de votare. Urnele sînt strînse și depozitate în cine știe ce ateneze bine ferecate, de unde să sperăm că nu vor mai fi scoase pînă în 1996 - iar viața noastră politică își strămută centrul în jurul altui mobilier: fotoliul, în dubla lui variantă, parlamentară și guvernamentală. Prioritățile CIS se mută, și ele, către aceeași direcție.

Primul sondaj post-electoral, declanșat chiar în ziua care a urmat celui de al doilea tur de scrutin, a încercat astfel să afle cîte ceva despre felul cum vîd alegătorii alcătuirea viitorului guvern. Problema a fost abordată sub trei aspecte: **importanța; compoziția politică; primul-ministru.**

Sondajul s-a desfășurat în săptămîna 12-18 octombrie a.c., pe un eșantion național cuprinzînd 1.142 persoane în vîrstă de peste 17 ani, domiciliat în 19 localități rurale și 14 urbane din 23 de județe, plus Capitala. Coeficient de eroare: 3,84. Interviuurile au fost realizate, ca întotdeauna, la domiciliul subiecților, de către operatorii care alcătuiesc rețeaua teritorială a CIS și care au înregistrat răspunsurile pe chestionare individuale.

□ Cît de important este guvernul?

Puține alegeri desfășurate recent în Europa au atras în fața urnelor o proporție atît de ridicată de alegători ca alegerile noastre din această toamnă. Îndărățul acestei afluențe se poate

bănuși speranța că o schimbare politică ar facilita o schimbare în mai bine de ordin economic și social. Subiecții au fost deci întrebați dacă speră că după alegeri situația din țară se va îmbunătăți. Aceeași întrebare le fusese pusă cu privire la localitățile unde domiciliază, după alegerile din februarie a.c. Răspunsurile obținute în aceste două împrejurări s-au grupat astfel (în %):

	Februarie	Octombrie
Situația se va îmbunătăți	33	47
Va rămîne la fel	20	16,5
Se va înrăutăți și mai mult	13	16
Nu știu	34	20

Dintre cele patru răspunsuri posibile, primul este în octombrie cel care invocă o astfel de speranță. Ea pare a fi împărțită de majoritatea celor prezenți la urne - dar și minoritatea celor mai puțin optimiști atinge proporții apreciabile. Prezența la vot are deci și alte motivații decît această speranță, pe care și-o asumă totuși aproape jumătate din eșantion. Comparația dintre cele două coloane reliefează nu numai amploarea, ci și dinamismul acestui optimism. În intervalul de opt luni care desparte cele două sondaje, declinul general al societății românești s-a accentuat considerabil, de o manieră mai curînd sugrumătoare decît dătătoare de speranță - și totuși numărul celor care speră, în loc să scadă a crescut substanțial. Obiectul acestor speranțe nu este o formațiune politică sau alta, ci ansamblul instituțiilor democratice pe cale de a se înrădăcina. Pentru a concretiza intruciva această adeziune generală la valorile democrației, intervievații au fost solicitați să indice instituția care va avea rolul principal în conducerea statului în perioada următoare, acționînd deci ca agent al îndeplinirii speranțelor lor. Sondajul a propus trei asemenea instituții, iar opțiunile s-au distribuit după cum urmează (în %):

Viitorul Președinte	34
Viitorul Guvern	43
Viitorul Parlament	31

Ordinea este cea din chestionar. Socotit de cei mai mulți specialiști ca instituție crucială, Parlamentul apare în optica alegătorilor noștri ca instituția cea mai puțin importantă (dintre acestea trei). Probabil că această devalorizare a instituției legislative exprimă însăși devalorizarea legii, dar și profundele dezamăgiri pe care nu de puține ori le-a provocat activitatea Parlamentului anterior. Ierarhia de mai sus diferă în același timp de cea pe care o sugerase campania electorală, concentrată cu precădere asupra Președinției.

Cu sau fără îndreptățire, speranțele alegătorilor care mai speră se îndreaptă mai ales spre viitorul guvern.

Dar cum ar urma să arate, în aceeași optică, acest virtual purtător al speranțelor populare?

□ Posibile coaliții

Pentru a opta între diverse coaliții guvernamentale posibile, interlocutorul sondajului trebuie să fie o persoană bine informată. El trebuie să cunoască rezultatele alegerilor, orientările principalelor formațiuni politice și relațiile dintre ele. Spre a simplifica interviul, sondajul a propus trei coaliții posibile, rugîndu-i pe subiecți să precizeze pe care dintre acestea o preferă. Iată variantele în ordinea din chestionar, și repartizarea preferințelor (în %):

Preferă un guvern format de:

FDSN împreună cu PUNR, PSM, PRM, PDAR	34
Convenția Democratică împreună cu FSN și UDMR	24
Guvern de Uniune Națională	41

Totalul celor trei procente relevă că, în pofida dificultății ei, întrebarea a fost acceptată de aproape întregul eșantion. Opinia publică manifestă un interes viu față de alcătuirea viitorului guvern, ceea ce corespunde cu importanța prioritară pe care i-o atribuie. Nici una dintre variantele de mai sus nu este preferată de majoritatea eșantionului - nici chiar cea a guvernului de uniune națională, care înregistrează procentul cel mai ridicat de susținători. Diviziunea electoratului nu se oprește la nivelul formațiunilor, ea transcende și la nivelul posibilităților de coaliții.

Eventualele compromisuri între formațiuni politice ar putea fi privite de opinia publică în diverse feluri, care nu exclud dezaprobarea. Așa de pildă, coaliția formațiunilor extremiste din jurul FDSN este acceptată de numai o treime din eșantion; reiese că numeroși votanți ai respectivelor formațiuni nu vîd nici ei cu ochi buni o atare coaliție. Și mai puțin atractiv apare un guvern CDR-FSN-UDMR; aderenții acestei formule nu depășesc cu mult jumătatea voturilor totalizate la 27 septembrie de cele trei formațiuni. Asocierea lor pare să stîrnească și mai multe aprehensiuni decît așa-zisa "partidă națională".

□ Primul-ministru

Sub dictatura stalinistă, rolul de prim-ministru avea o importanță secundară. De regulă, atît atribuțiile sale efective, cît și imaginea sa publică fîceau din actorul respectiv un simbol al subordonării statului față de partid. După 1989, rolul de prim-ministru a dobîndit la noi o proeminență remarcabilă. Cauza nu a constituit-o numai dispariția așa-numitei "forțe conducătoare". Ei i se adaugă împrejurarea obiectivă a relativei stabilități guvernamentale, implicînd relativă stabilitate a celor doi prim-miniștri - precum și împrejurarea subiectivă, materializată în personalitatea atît de diferită a celor doi actori, ambii distanțați de guvernele pe care le-au prezidat, unul prin voința de putere personală, celălalt prin voința de acțiune personală cu scop. S-a acumulat astfel în ultimii trei ani o experiență politică și socială sintetizată în sentimentul că inseparabilitatea de aceea a șefului său.

Pe fondul acestei reprezentări publice asupra rolului de prim-ministru și al opinelor deocamdată neizbutite de a-i găsi un interpret potrivit, sondajul din octombrie a abordat tema sub două incidențe: cea a apartenenței politice și cea a profilului personal, proprii unui premier dezirabil. Primei direcții de investigație i-a corespuns introducerea în chestionar a

formațiunilor politice care au obținut în recente alegeri cel mai mare număr de voturi. Căreia dintre acestea ar fi preferabil să-i aparțină viitorul prim-ministru? Răspunsurile intervievaților s-au repartizat după cum urmează:

FDSN: 43,5%; CDR: 31,0%; FSN: 7,5%; PUNR: 12%.

Din nou nici o majoritate: diviziunea opțiunilor continuă. Numărul aceluia care ar prefera un premier FDSN-ist este mult mai mare decît numărul alegătorilor care au votat cu FDSN. Dimpotrivă, o bună parte dintre cei care au votat cu FSN nu doresc un prim-ministru FSN-ist; memoria publică nu pare să păstreze o amintire trandafirică guvernării instituite sub semnul trandafirului.

De la un premier impersonal, definit exclusiv prin apartenența la o anumită formațiune; sondajul a trecut la personificarea alternativelor, indiferent de afiliere politică. Au fost selectate 12 personalități politice notorii, printre care foștii candidați la președinție, șefi de partide politice etc. Iată numele acestora, în ordinea din chestionar, și proporțiile alegătorilor care i-ar dori ca prim-miniștri (în %):

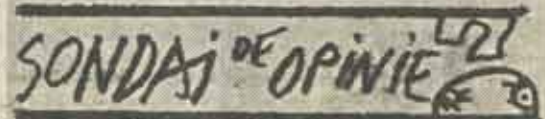
1. Mircea Druc	8
2. Emil Constantinescu	19
3. Petre Roman	7,5
4. Radu Ceonța	0,6
5. Ion Rațiu	4
6. Ioan Mînzatu	3
7. Caius Traian Dragomir	2
8. Adrian Năstase	12
9. Theodor Stolojan	32
10. Dan Marțian	1,5
11. Gh. Funar	9
12. I. Verdeț	0,4

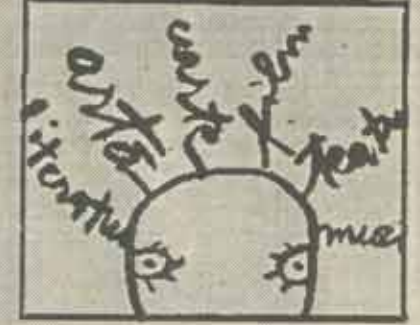
Revelația acestei distribuții se numește Stolojan. La plecarea lui, aproape ostentativ precipitată, Palatul Victoriei arată mult mai bine, iar țara sensibil mai rău decît la instalarea lui, de asemeni precipitată. El cîștigă detașat această competiție simulată, în pofida acestui handicap de care ceilalți participanți sînt liberi (cu excepția lui Petre Roman), fiind totodată singurul care nu reprezintă nici o formațiune sau vreun alt fel de asociație. Enigmă românească: gestionarul decăderii economice generale rămîne favoritul fără rival al opiniei publice pentru funcția de premier - și nu numai pentru ea, așa cum indicau unele sondaje anterioare.

Comparînd ultimul tabel cu cel care l-a precedat, putem observa că procentul celor care doresc un premier FSN-ist coincide cu procentul celor care îl preferă pe dl. Roman. Acest procent este însă de peste patru ori mai redus decît cel al susținătorilor d-lui Stolojan. De ce efectul coroziv al guvernării a deteriorat atît de inegal imaginea publică a celor doi actori? Fenomenul nu se limitează la personajele în cauză, el privește psihologia societății noastre în această perioadă istorică și de aceea se cere studiat. Pînă atunci, o remarcă empirică: contrastul dintre cele două imagini publice se articulează cu contrastul dintre două atitudini față de putere, una caracterizată printr-o prea evidentă apetență, cealaltă printr-o de asemeni prea evidentă indiferență.

Prin procentajul obținut, d-lui Stolojan îi urmează la mare distanță dl. Constantinescu, deținînd un avans apreciabil asupra celui de al treilea clasat, dl. A. Năstase. Această ierarhizare posedă o raționalitate subiacentă; în virtul ei se situează o triadă care exprimă modul de diversificare a spectrului politic: un independent, un reprezentant al opoziției și un reprezentant al prezumtivei puteri.

Alcătuirea viitorului guvern și desemnarea viitorului premier reprezintă operațiuni pe care opinia publică nici nu le trece cu vederea, nici nu le subvaluează, ci în raport cu care ea pare să-și contureze propriile sale opțiuni.

**VICTOR
REBENGIUC**

LUCIAN PINTILIE

Acest film nu ar fi existat fără romanul lui Ion Băieșu. Tristețea și regretul meu sînt și mai mari cînd mă gîndesc că poate, dintre toți cei care au văzut cele două variante ale filmului, cu el m-aș fi sfătuit cel mai hazos și mai profund. Filmul are două variante, una scurtă și una lungă, diferența nu este enormă, ea se rezumă la 20 de minute. În seara asta dumneavoastră veți vedea varianta scurtă, cea care a rulat în Franța, în America și începe să ruleze lent peste tot în Europa. Dacă folosesc aceste cîteva secunde, o fac ca să vă indemn pe toți – rezonul este și artistic, dar sînt și producătorul filmului, nu uitați –, de aceea sînt foarte interesat să vedeți și varianta lungă, care este foarte interesantă.

ANDREI PLEȘU

Din informațiile pe care le-a livrat în ultimii doi ani și jumătate o "anumită presă" rezultă că, pe vremea cînd eram ministru, am făcut o mulțime de lucruri reprobabile. Am fost specializat în tîlhării mai ales, în desfriuri și în subminarea suveranității naționale. Ca să vă reimprospătez memoria, am furat stiloul și aparatul de ras ale lui Ceaușescu, am devastat în chefuri fără sfîrșit fauna românească, am alergat gol noaptea prin parcul Peșelui, posedat de un furor erotic care nu mai discernează între băieți și fete. Așa încît, ca să nu spun că în general, împreună cu cîțiva prieteni, am făcut parte dintr-un fel de comando, antrenat de competențele reunite ale NKVD-ului, CIA-ului și iudeo-masoneriei internaționale, să submineze anume cultura românească. Cu un asemenea palmares, vă dați seama cîtă nevoie am măcar de două-trei lucruri onorabile, ca să pot să mă consolez de faptul de a fi fost ministru. Și unul dintre aceste lucruri onorabile, mai mult decît onorabile, formidabile, este că am reușit să-l conving pe dl. Lucian Pintilie să accepte direcția Studioului de film al Ministerului Culturii, un studio care, s-o spun pe-a dreaptă, s-a născut anume pentru domnia sa. Acest studio a produs pînă acum trei filme: filmul despre Piața Universității, filmul lui Stere Gulea care încă nu s-a dat pe piață, dar pe care o să-l vedeți, făcut după un scenariu de Herta Müller, și filmul d-lui Lucian Pintilie, pe care sînt bucuros să știu că acum îl veți vedea cu toții. E rostul administrației și al funcțiilor publice să dispară, să treacă, și să lase în urmă valori durabile. Și sînt foarte bucuros, sînt sincer bucuros că eu am trecut și că dl. Pintilie rămîne. Îi mulțumesc din toată inima pentru ce a făcut și pentru ce o să mai facă, lui și întregii echipe, și sînt sigur și sper să nu găsească motive să nu continue ce a început.

BALANȚA

GABRIEL LIICEANU

În filmul lui Lucian Pintilie, personajul principal este poporul român trecut prin patruzeci de ani de mutilare istorică. Ieșind de la filmul lui Pintilie, putem să nu ne recunoaștem în el și să continuăm să ne mințim. Dar ca și în cazul lui Caragiale, pe care îl purtăm în noi chit că ne place sau nu, chit că ne recunoaștem în el sau nu, în filmul lui Pintilie rămînem chiar și după ce am ieșit de la el. Și poate că abia după ce ieșim de la acest film aflăm că trăiam în el și că deocamdată continuăm să trăim în el.

De la puține filme am plecat atît de tulburat. Din *Oul de șarpe* al lui Bergman am aflat pînă unde se poate deteriora sufletul unui om; de aici, din *Balanța*, pînă unde se poate deteriora sufletul unui popor. Un om este, cu o vorbă a lui Noica, ce mai rămîne din el după ce, în feluri diferite, cei din jurul lui l-au desființat. Un popor este ce mai rămîne din el după ce istoria l-a desființat. Priviți, cam asta au făcut din noi patru decenii de comunism, spune Lucian Pintilie. Și cam asta a rămas, deocamdată, din noi: bășcălia, injurătura, șmecheria... Dacă nu vă place cum arătăm, nu ați vrea să încercăm să fim altfel?

De către mulți, filmul acesta va fi perceput ca o blasfemie sau ca o caricatură.

Aceștia nu vor fi înțeleși că Pintilie se răfuiește nu cu poporul român, ci cu cea mai teribilă boală a istoriei care a dat peste el. Și, de asemenea, acestora le va fi greu să accepte că adevărata iubire se oprește la defectele ființei îndrăgite, pentru ca, ridicîndu-le la conștiința acesteia, să o ajute să se izbăvească de ele și să le topească în spațiul acestei responsabile iubiri.

Mă bucur că trăim o epocă fastă a filmului românesc, și cred că acest lucru se datorează în primul rînd lui Lucian Pintilie. "Balanta" a avut mare succes în toată Europa, chiar și în America. Păcat că nu a fost înscrisă în competiția de la Cannes, pentru că ar fi primit cu siguranță un premiu; oricum, a fost vedeta festivalului. Sînt fericit că am avut ocazia să joc în acest film și, mai ales, sînt

fericit că a apărut în sfîrșit un film românesc capabil să țină piept celor făcute de cinematografia cu veche tradiție. Lucian Pintilie și-a dedicat filmul tinerilor, în ideea că vor rămîne în țară, pentru că aici e locul lor și fără energia lor cu greu

vom putea ieși din marasmul politic, social și moral în care am fost ținuți o jumătate de secol. Sper că apelul lui va fi bine receptat de către tineret.

Mi se pare foarte important că filmul ne prezintă așa cum sîntem într-adevăr, cu toate împlinirile și neîmplinirile noastre. Nu trebuie să ne fie rușine de noi pentru că sîntem așa, ci trebuie să vedem cum sîntem și să încercăm să fim mai buni. Meritul filmului și succesul lui se datorează tocmai faptului că ne face să înțelegem ce s-a întîmplat cu noi, ce am îndurat, ce ne dezorientează, ce ne face să atingem extremele în manifestările noastre. Și cred că numai adevărul este acela care poate crea o imagine bună a României în străinătate. Minciuna, încercările de vopsire, de cosmetizare a situației pentru a face un fel de marfă de export, agreabil prezentată, cu speranța că va fi și agreabil primită, este o greșală profundă. Minciuna se vede imediat și nu poate convinge pe nimeni decît că este ceea ce este – o minciună.

MARIANA MIHUȚ

În primul rînd, "Balanta" poartă semnătura lui Lucian Pintilie, iar Pintilie este pentru mine primul dintre cei mai buni. Este unul din puținele filme pe care le-a făcut și unul din numeroasele pe care ar fi trebuit să le facă. "Balanta" îl reprezintă din fericire pe el, și din păcate pe noi. Plecînd de la povestea lui Ion Băieșu, el forează în adîncurile ființei noastre, acolo unde mizeria tragică a ajuns aproape să fie starea noastră firească de a fi, și ne obligă să ne privim în ochi și în suflet. Pintilie ne iubește, ne pune în față o oglindă și ne ajută să salvăm din noi ce se mai poate salva.

RĂZVAN
VASILESCU

De ce credeți că v-a ales Lucian Pintilie pentru rolul Mitică din "Balanta"?

Nu știu cum am fost ales. E posibil (e doar o presupunere, pentru că n-am vorbit despre asta cu dl. Pintilie) să mă fi ales după ce a asistat la o repetiție a mea cu "Visul unei nopți de vară" în regia lui Ciulei. Nu am stat decât câteva secunde, dar, cu finețea lui psihologică, i-a fost de ajuns ca să decidă că aș fi potrivit; de altfel, n-am dat probe pentru film.

Ați declarat într-un interviu mai vechi că aveți multe asemănări cu personajul. Care sînt acestea?

Am într-adevăr multe asemănări cu Mitică. Mi se pare că e un personaj foarte pozitiv; și eu sînt un personaj extrem de pozitiv! Și eu, ca și Mitică, sînt un tip foarte cinstit și un bun specialist în meseria lui, pe care nu-l prea interesează lucrurile ce nu țin direct de viața lui sentimentală și profesională.

A durat mult realizarea filmului?

Nu prea mult. N-au fost multe repetiții. Nici măcar lecturi n-am făcut împreună. Doar la câteva scene, Lucian Pintilie ne-a spus - mie, Maiei și lui Marcel - despre ce e vorba în perspectiva filmului. Nici nu știu dacă a fost un rol greu. Dl. Pintilie nu mi-a dat deloc sentimentul că am în față un rol dificil. Lucrul cu el a fost o mare bucurie. Nu știu dacă e bine sau nu, dar nu am simțit "chinurile creației", ci doar plăcerea imensă a muncii făcute. Am lucrat atât de degajat, am glumit imens. Dl. Pintilie mi-a și spus la sfîrșitul filmărilor că am cam exagerat, dar și asta este extraordinar la el. Rîdeam cîteodată cu gura pînă la urechi, dar nici vorbă să se supere pentru asta. Singura dîrpă reală pe care am avut-o a fost faptul că eu îl numeam "le plus grand" și el mi-a spus că e "l'unique". Și de data asta tot el a avut dreptate.

Cum ați colaborat cu Lucian Pintilie și cu actorii?

Relațiile cu ceilalți actori au fost excelente. Totul a funcționat perfect timp de patru luni și jumătate, datorită lor și datorită regizorului. Dl. Pintilie e un personaj obsedat. Cred că e singurul artist român care poate să joace genial Shakespeare, Dostoievski și Molière. Bineînțeles că nu l-am văzut jucînd, dar are în el această calitate, are o forță uluitoare de teatru în sine. Cînd lucram era extrem de concentrat tot timpul și parecî îi simțeam concentrarea pînă în virful degetelor și pînă în virful țigării. Voia să fie totul foarte precis, fiecare punct și fiecare virgulă. Virgula din scenariu este pe ecran. Ce reprezintă pentru dumneavoastră întâlnirea cu Lucian Pintilie?

Îndrăznesc să-l compar cu singurul artist român pe care îl iubesc, cu Brăncuși. Mi se pare că au multe puncte comune și că "Balanta" e un fel de "Pasăre mîiastră". Pentru mine e evident faptul că și lui Lucian Pintilie i se potrivește afirmația lui Brăncuși "Simplitatea în artă este complexitatea rezolvată". Aștept "Coloana infinitului", pe care aș vrea s-o facă tot cu mine!

Și opera lui Lucian Pintilie, ca și cea a lui Brăncuși, a ajuns la desăvîrșire. Este "crima perfectă", fără pată și fără autor. Regizorul nu trebuie să se vadă, dar să fie în același timp. Tocmai pentru că este atât de subtil sare în ochi tot timpul. Aș vrea ca și filmele lui să rămînă peste ani așa cum rămîn statuile lui Brăncuși: nimeni să nu se întrebe ce e cu ele, toată lumea să le înțeleagă necesitatea.

A consemnat OANA ARMEANU

MAIA
MORGENSTERN

În seara premierei de la București primești premiul Festivalului de la Geneva. Ce amănunte ne puteți da despre acest eveniment?

Festivalul se numește "Les stars de demain" și prezintă actori tineri din majoritatea țărilor europene. Am primit două premii: premiul pentru interpretare feminină și premiul presei - o noutate a acestui an. "Balanta" a plăcut foarte mult acolo, a fost și a sîmțit roșea foarte puternică. Am stat mult de vorbă cu spectatori și cu ziariști, interesați să afle cum am lucrat. Meru revenea întrebarea: "Dar chiar așa e în România?". Eu le-am spus: "Pintilie este un chirurg. A diagnosticat, a tăiat, a scos rîul și a cusut la loc. Iar noi, românii, lăstă sîntem și ne aflăm în punctul acesta".

Cum ați fost aleasă pentru rolul Nela?

Lucian Pintilie m-a văzut în "Medeea" și după aceea m-a chemat să stăm de vorbă. A fost o discuție foarte vie, firească, fără angajamente. Înaintea nău mă simțeam ca în fața unui monument, dar imediat am făcut o adevărată pasiune pentru el. M-au cucerit dragostea imensă pentru tineri și încrederea pe care o are în ei. Întotdeauna spune că speranța României sînt tinerii.

Cum se desfășurau repetițiile și filmările? Repetițiile au început cu mult timp înainte de filmări. Ne-a explicat și ce trebuie să vrem de la noi înșine, și ce vrea el de la noi. Întotdeauna spunea: "Nu te grăbi, nu poți da totul de la început. Lasă lucrurile să se așeze, să cadă în sine". Dar eu nu puteam, pentru că voiam să fac totul dintr-o dată și-mi era mereu teamă să nu uit ceva. De fapt, nu uitam nimic. Lucrurile ieșeau pur și simplu la suprafață la momentul potrivit.

Lucian Pintilie își gîndea secvențele în celo mai mici amănunte și ne explica nuanțat subtextul fiecărui gest, al fiecărei replici. Totuși își păstra disponibilitatea față de sugestiile noastre, față de ideile care-i veneau pe parcurs. Ne încuraja să spunem tot ce gîndim, chiar dacă ni se părea o prostie. Odată, după ce terminasem de filmat scena de la Lido, revenind în locul respectiv, i-am spus că m-am gîndit să schimb ceva. A fost de acord și am filmat secvența așa cum o văzusem eu. Întîmplător chiar așa a rămas în film. Cînd logodnicul zice: "Nela, cheile!". I-am întrebat dacă pot să le arunc în apă. Am încercat și într-un fel, și într-altul. Și a rămas cu aruncatul cheilor.

Au fost unele scene pe care nu le puteam juca, de exemplu atunci cînd trebuia să-l bat pe domnul Aristide Teică. Nu puteam. Dar domnul Pintilie a zis: "Ce-a moșturile astea?". Și, mai cu bînțiorul, mai cu rîșorul, am ajuns să înțeleg și să pot face. Și nu numai aici, și-n alte scene erau momente în care simțeam că nu sînt în stare. Dar el m-a ajutat enorm. Îmi spunea: "Tu poți. Ai făcut lucruri mai grele. Dă-i drumul". Tot timpul mi-a dat încredere,

forță, energie.

Pentru Lucian Pintilie, cel mai important e actorul. Tot ce vrea să spună, și are multe lucruri de spus, o face prin actori, pe care îi iubește, îi ceartă, le arată, le explică. A lucrat cu fiecare actor cu răbdarea unui bijutier. Scormonea să descopere ce e mai bun în noi. În mine a descoperit lucruri pe care nu le bănuiam, un sens al ritmului și al comediei, și pentru asta îi sînt foarte recunoscătoare.

Cît din reușită se datorează experienței dumneavoastră și cît lui Lucian Pintilie?

E un lucru pe care l-am mai spus, dar o să-l repet, și poate să sune oricît de ridicol sau de patetic, eu sînt Galatea lui și o să-l consider totdeauna Pygmalion. Se întimplă să ratez zece duble, să joc prost în alte trei și, după aceea, datorită lui, lucrurile să iasă bine. Avea răbdare cu mine, mă iubea și chiar îmi arăta, căci Pintilie este și un actor extraordinar. Pentru că ne cerea să fim tot timpul acolo, l-am putut urmări jucînd în paralel cu colegii mei. Avea o energie absolut îngrozitoare, pe care ne-o transmitea și nouă. E un om care nu obosește niciodată, am filmat două zile și două nopți, și cădeam toți ca muștele, numai el nu.

Pintilie voia să se știe textul la perfecție, dumezeiește. Lucrurile aproximative îl scoatau din minți. Și cred că are foarte multă dreptate. Urăște tot ce este confuz, vros precizie, claritate. El nu se supăra dacă nu înțelegeai și îl întrebai. Își explica, chiar dacă pentru el lucrurile erau simple. Turba însă dacă auzea vreo dată: "Lasă că acum repetăm așa, și la filmare o să facem mai bine". De aceea, la post-sincron m-am avut nimic de reparat.

A fost un rol dificil?

Am muncit foarte mult pentru acest rol, dar îl aveam pe Lucian Pintilie alături și nu mi s-a părut dificil. La începutul filmărilor am zis: "Aoleu, ce greu e", dar el mi-a spus că o s-o scoatem noi la capăt. Și așa a fost. Simțeam tot timpul că spatele îmi este acoperit. În momentul filmării, Pintilie îți dădea tot și te ajuta să scoți din tine tot.

De unde vine optimismul lui Lucian Pintilie, optimism care se răsfrînge și în vitalitatea personajelor Nela și Mitică?

Din iubire. Pintilie iubește enorm, iubește țara asta, iubește tinerii, iubește tot ce face. Și cred că vine și din conștiința importanței pe care filmul, cultura le au pentru noi, pentru lumea întreagă.

Cum v-ați înțeles cu Răzvan Vasilescu?

Extraordinar. Nu încetăm o clipă, nici acum, să facem mișto unul de altul.

Și acum, ce va urma?

Ce mai poți să spui după ce toate au trecut, decât că te simți cam pustiu. Și nu mă gîndesc neapărat la ce-o să fie, dacă o să mai lucrez cu Pintilie vreodată sau nu, ci la momentul acesta de "după". E ca în dragoste: trebuie să pleci cînd iubești, nu cînd nu mai iubești. În general nu știu ce e bine și ce e rău în dragoste. Tot ce pot să spun e că acum Lucian Pintilie îmi lipsește foarte mult. În fine, asta e.

A consemnat OANA ARMEANU

FLASH ART

□ Tînărul sculptor Mircea Roman a cîștigat Marele Premiu la Trienala de sculptură OSAKA - JAPONIA 1992,

premiu în valoare de 53.000 \$.

Două concluzii se pot trage din acest succes: 1) România poate produce artă "de top" și 2) această artă e creată de tineri. Mircea Roman a întîmpinat pînă acum diverse greutăți și neînțelegeri, de la găsirea unui acoperiș (cu chirie) la neîncrederea că ceea ce creează este "sculptură". Ceea ce e sigur acum e că artistul va lucra la fel de mult și la fel de bine, iar premiul obținut va descreți niște frunți întru înțelegerea artei contemporane. Felicitări Fundației Coleus, care a sponsorizat transportul lucrării în Japonia, acordînd credit unui artist fără convenționalul pedigree! (D.P.)

Augustin Ioan este un foarte tînăr arhitect (s-a născut în 1965), care a reușit să-și facă ascultate păreri în materie de critică arhitecturală într-un timp remarcabil de scurt. Cartea sa "Arhitectura și puterea" scoate la iveală un cercetător imaginativ și doct, trecut prin lecturi solide și asimilate, capabil să-și conducă conceptualizările către sinteze ne-banale, chiar dacă invadate cîteodată de prea multe nume, referințe și asocieri pentru a fi și eficace.

Dincolo însă de eventuale calități sau defecte, cartea are și o istorie specială. "Arhitectura și puterea" este o carte de sertar, începută și aproape încheiată înainte de 1989 (și prezentată ca lucrare de diplomă în vara lui 1990). Augustin Ioan și-a scris textele despre relațiile privilegiate și nenorocite între delirul puterii și delirul construcției, cînd lucrul acesta nu era nici confortabil, nici profitabil și interesul pentru un subiect atât de încărcat de conotații "inacceptabile" i-ar fi putut face ușor viața mizerabilă.

Iar faptul că autorul, foarte tînăr, care a găsit suficientă încăpăținare pentru a produce o carte de sertar, are resurse pentru umor și autoironie - și antene pentru comic și grotesc - îmi dă încredere în evoluția sa de aici înainte. (M.C.)

Festivalul
național de teatru

În perioada 7-15 noiembrie 1992 se va desfășura ediția a treia a Festivalului național de teatru "I. L. Caragiale", organizat de Ministerul Culturii în colaborare cu UNITER și Inspectoratul pentru cultură al municipiului București. Pentru concurs au fost selecționate, pe criterii exclusiv valorice, 13 spectacole. Programul va cuprinde și mese rotunde, colocvii critice, spectacole-lectură, alte spectacole în afara concursului. (O.A.)

ANDREI CORNEA "ARMONIA PRESTABILITĂ A MONADELOR" ÎN ESTUL EUROPEI

Atât de răspîndit sentiment că "la noi e altfel" (numai în România nu merg treburile cum se cuvine, problemele noastre sunt fără grad de comparație cu cele cu care se confruntă celelalte țări din Est etc.) capătă o bună dezmințire îndată ce participi la un colocviu ca cel numit **Revoluții și restaurații**, ce a avut loc la Budapesta în zilele de 23 și 24 octombrie. Data memorabilă, firește, fiindcă pe 23 octombrie 1956 a început revoluția maghiară, repede înăbușită de către trupele sovietice. Colocviul, organizat de **Lettre internationale**, susținut și de Fundația Soros și de Fundația Naumann și adăpostit în spectaculoasa sală a Noii Primării

completare ce, la prima vedere, par surprinzătoare. În realitate, se pare că armonia în cauză n-a fost de data aceasta prestabilită în mod misterios și inexplicabil, ci ea are ca sursă principală **semi-șecul revoluțiilor din Est laolaltă cu semi-succesul restaurațiilor**. Primul se vedește în aceea că pretutindeni dezamăgirea, decepția sunt profunde. Numeroase speranțe și așteptări s-au dovedit a fi total disproporționate față de realitate. "Libertatea s-a transformat astăzi în tristețe", considera Klaus Hartung. Mai grav, tranziția însăși pare a se fi împotmolit într-un fel de a treia cale sui generis, o "zonă gri" între capitalism și socialism, ce - arată

accentele false pe care stabilirea vechilor culpabilități și răspunderi le ia de atâtea ori în țările din Est, ce par să nu fi știut să adopte o echilibrată cale de mijloc între epurarea "foștilor" - ce amintește de un bolșevism "à l'envers", practicat în Cehoslovacia și fosta Germanie de Est - și complizență față de ei, ca în Polonia și România.

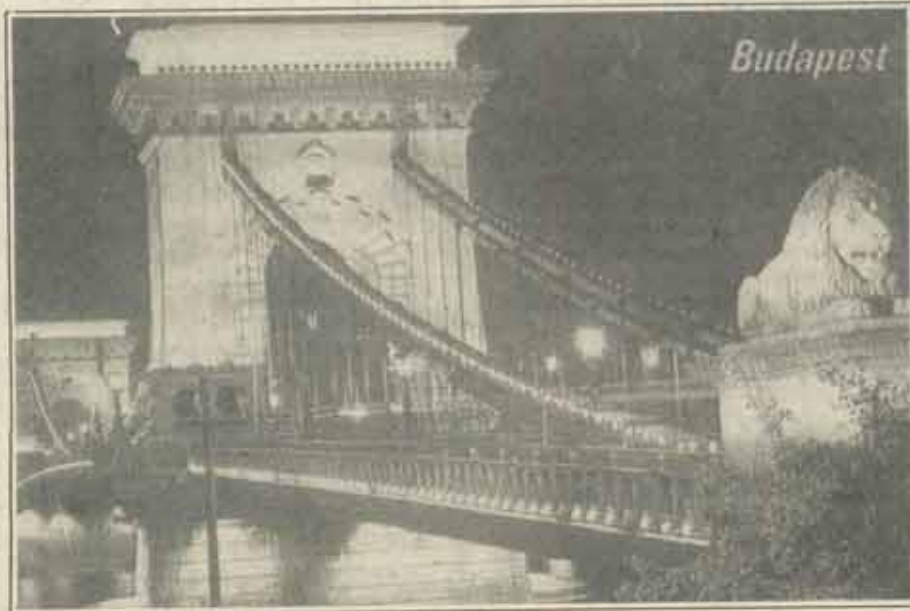
Dar în nici o situație restaurația nu apare mai pregnant decât atunci când se face referință - și ea s-a făcut mereu, în decursul colocviului - la renașterea naționalismelor. Voind să anuleze comunismul și efectele sale, societățile est-europene au căutat adesea să revină la valorile ante-belice, dar au descoperit împreună cu democrația și parlamentarismul și un naționalism puternic sau un spirit confesional drapat în culorile naționale. Pericolul naționalismului ce evoluează rapid, câteodată către forme fascizante, a fost evocat de mai toată lumea, uneori cu accente dramatice, așa cum a făcut, pentru Slovacia, Martin Simecka. Dar, cum se știe prea bine și cum vorbitorii germani n-au ezitat s-o arate, naționalismul este în dezvoltare și în Vest, ca reacție, mai ales, la valul imigraționist.

De fapt, ceea ce a asociat cel mai mult pe toată lumea și a ilustrat în chipul cel mai clar leibniziana "armonie prestabilită" a fost negreșit aderarea la crezul liberal și iluminist al drepturilor și libertăților persoanei umane **individuale**, unica reală protecție împotriva naționalismelor și colectivismelor de orice fel. Dick Howard a exprimat admirabil această idee arătând că, de la **Revoluția Franceză**, insul "a căpătat dreptul fundamental de a avea drepturi". Cu alte cuvinte, subiectul fundamental de drept trebuie să fie și să rămână individul, persoana, și nu o clasă, un grup, indiferent de felul în care el ar fi definit. Și, de fapt, ce altă stavilă mai bună poate fi opusă naționalismului extremist decât afirmarea individualismului și persoanei? O asemenea afirmare irită pe toți naționaliștii și dovedește că și aceștia știu și simt bine care le este inamicul principal.

Întîlnirea de la Budapesta ar fi rămas circumscrisă la domeniul academicului, al dezbaterii teoretice, dacă un eveniment neașteptat, de ordin politic, nu ar fi venit să confirme îngrijorările și aprehensiunile participanților. Cu ocazia aniversării revoluției, președintele Ungariei, **Árpád Göncz**, el însuși fost disident și apropiat ca mentalitate de participanții la conferință, a fost împiedicat să rostească o cuvîntare de către o mulțime gălăgioasă de câteva sute de

"skin-heads" strînși "ad-hoc". Mai grav, guvernul condus de József Antall, aflat în relații de extremă răceală cu președintele, nu lipsit de manifestări naționaliste, s-a desolidarizat extrem de anemic de evenimentele amintite, iar unele rumori sugerau chiar că unii membri ai guvernului ar fi fost, în chip ocult, implicați. La auzul acestei neplăcute știri, participanții la conferință au înțeles încă o dată - dacă mai era nevoie - cât de fragile sunt libertățile cîștigate, cât de solidă rămîne intoleranța și cât de lesne se poate aluneca, dacă dispărește vigilența societății civile, în noi forme de autoritarism. A fost redactată atunci o declarație, numită "Apelul din Budapesta" (vezi mai jos) în care se propune constituirea unei **Carte internaționale a democrației** prin care spiritul tolerant și liberal să fie promovat și apărat de pericolele de tot felul, și mai ales de cel al autoliniștirii și al autoamăgirii.

De abia întors la București, noi evenimente, fără legătură directă între ele, dar între care e greu să nu întrezărești o coerență de sens, au apărut, dînd încă și mai multă greutate discuțiilor și apelului de la Budapesta. Mai întîi, la noi, declarația UDMR, care se referă la drepturile omului ca fiind incomplete fără așa-numitele "drepturi colective" și care face aluzie, drept model propus pentru auto-administrarea comunală, la reprezentativitatea colectivă de tip "ancien régime", anterioară cu mult momentului cînd individul a primit "dreptul să aibă drepturi". A urmat apoi știrea că, în Lituania, foștii comuniști au cîștigat masiv alegerile generale și că în Bulgaria guvernul de centru-dreapta e în pericol să cadă. România, Slovacia, Lituania, Albania (la alegerile locale), poate și Bulgaria - iată că restaurațiile se află în plină ofensivă. Și încă o știre, transmisă de "Europa Liberă": democrația Suediei, de teama imigrației clandestine, a refuzat vize turistice unor români invitați de rudele lor, cetățeni suedezi. Să fi fost drepturile omului, printre care și cel al liberei circulații, doar un mijloc de presiune împotriva regimurilor comuniste? Intelectualii au deci toate motivele să stea de veghe - în Est ca și în Vest, în Nord ca și în Sud.

budapestane, s-a bucurat de o participare nu doar numeroasă dar și calitativ semnificativă. Amintesc, dintre participanți, pe György Konrád, Adam Michnik, Petř Pithart, Antonín Liehm, Marin Butora, Ivan Kristev, Gáspár Miklós Tamás, Andrei Siniavski. De la noi au participat Pavel Câmpeanu, Cătrinel Pleșu și subsemnatul. Este de notat și prezența unor intelectuali din Vest, "orientalizați" însă prin preocupări, prietenii și felul de a fi, precum Dick Howard (SUA) sau Klaus Hartung (Germania). Trebuie neapărat semnalată excelența organizare, asumată de către Eva Karady.

Semnul de ansamblu sub care s-a desfășurat colocviul și s-au purtat discuțiile a fost unul al **îngrijorării** dar și, totodată, al **comuniunii**. Îngrijorarea a fost definită poate cel mai bine de către Adam Michnik care a vorbit despre "pesimismul responsabil" de care ar trebui să uzeze cei ce doresc să analizeze situația țărilor Europei de Est. Cîț despre comuniune, aceasta a apărut nu doar din evidenta atenție pentru spusele celuilalt, dar și din remarcabila coincidență de fond a majorității discursurilor. A fost o ilustrare, parcă, a faimosului principiu al armoniei prestabilite a monadelor al lui Leibniz: fiecare trăiește cu convingerea izolării și a autonomiei sale în lume (ceea ce se poate transforma în veritabil autism), dar iată că împreună, cu toții își află spontan și fără vreun efort notabil puncte de contact și de

G.M.Tamás - se întinde din Caucaz pînă la Elba și amenință să se eternizeze. O lipsă generală de claritate, absența unei relații ferme cu realitatea, pierderea stabilității - iată ceea ce pare a fi caracteristica acestor societăți, pe care, în ceea ce mă privește, le văd îndreptîndu-se spre o formă de post-modernism, ele ajungînd aici rapid, direct din pre-modernul reprezentat de comunism, și sărînd peste faza modernă așteptată și dorită mai cu seamă de către intelectualii. În alți termeni - afirma Pavel Câmpeanu - "românii (dar lucrul e valabil nu numai pentru ei) vor societate de consum, dar fără capitalism".

Un punct de coincidență a semi-șecului revoluțiilor cu semi-șecul restaurațiilor pare a fi reprezentat de poziția ambiguă și amară a foștilor disidenți: Antonín Liehm, Petr Pithart dar și, iarăși, Adam Michnik au amintit de situația celor care, deși s-au opus săpș fostului regim comunist, se văd astăzi calomniați și acuzați de către oportuniștii de odinioară, recent deveniți importanți oameni politici. Pînă și "Primăvara de la Praga" a ajuns acum, în Cehia, un concept relativ discreditat în numele unui tip de "pragmatism" fără scrupule și pentru care ideile morale ale disidenței sunt socotite "utopice". De aici și pericolul transformării conceptelor "drepturilor omului" și "societății civile" în instrumente politice, manevrabile în toate sensurile. De aceea și

APELUL DIN BUDAPESTA

Noi, subsemnații, sugerăm înființarea unei **Carte internaționale a democrației**. Scopul nostru este să opunem principiile democrației status quo-ului lumii noastre. **Valorile noastre sunt următoarele:**
a) să trăim într-o societate aflată într-un raport creator cu mediul său uman și natural;
b) să apărăm regulile spațiului politic democratic împotriva oricărei intervenții violente;
c) să apărăm pluralismul, expresia și dialogul culturilor, credințelor și opiniilor.
Credem că este necesară apărarea mai sus-menționatei valori, ele fiind în mod permanent puse în pericol. Transformarea democratică a jumătății estice a Europei nu este încă sigură. Procesele anti-democratice din Europa Centrală și de Est pot să întărească tendințe similare și în Vest.
Ne-am întîlnit la Budapesta, într-una dintre noile democrații. Atenția noastră este îndreptată spre conflictele aprinse în regiunea noastră, spre diferite forme de violență față de care resimțim rușine și trebuie să reacționăm zilnic. Dar exemplul situației de la noi și auto-apărarea noastră pot fi valabile și în alte regiuni ale lumii.
Dorim să inițiem un dialog internațional.
Noi, subsemnații, și cei care sperăm că ni se vor alătura, acceptăm sarcina de a crea o **Cartă internațională a democrației** printr-un efort comun care să o fiină trează.
Propunem o rețea intelectuală de reflecție spre a obține rezultate mutual acceptabile ce vor fi oferite opiniei publice internaționale.
Suntem, de asemenea, pregătiți să publicăm - după o coordonare necesară - **declarații comune asupra evenimentelor ce survin.**

Budapesta, 24 octombrie 1992

Redacția "22": Gabriela Adameșteanu (redactor-șef), Rodica Palade (redactor-șef adjunct), Gabriel Andreescu, Andrei Cornea (publiciști comentatori), Andreea Pora (șef secție), Oana Armeanu (redactor), Mariana Dinu (secretar general de redacție), Dan Perjovschi (grafician), Anton Burtea (șef serviciu tehnic), Cornelia Nicolae (contabil), Radu Dobândă (șef serviciu corectură), Manuela Gheorghiu (corectură), Gina Marin (fotoreporter), Didina Marc, Marla Filip (procesare texte), Mircea Ionescu, Ioan Condor, Mihnea Chiuia (difuzare).

Responsabil de număr: Rodica Palade

Redacția și administrația: București, Calea Victoriei 120. Telefon 14 17 76, Fax. 14 15 25.

Tiparul executat la
TIPOREX srl
Tehnoredactare
computerizată
Vali Alexandru